

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Taloudellinen katsaus Talvi 2020

Talousnäkymät

Valtiovarainministeriön julkaisu – 2020:85

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:85

Taloudellinen katsaus

Talvi 2020

Valtiovarainministeriö

ISBN PDF: 978-952-367-714-2

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö	17.12.2020	
Tekijät	Kansantalousosasto		
Julkaisun nimi	Taloudellinen katsaus, talvi 2020		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:85		
Teema	Talousnäkymät		
ISBN PDF	978-952-367-714-2	ISSN PDF	1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-714-2		
Sivumäärä	82	Kieli	suomi
Asiasanat	Julkinen talous, taloudellinen kehitys, budjettiesitys		
Tiivistelmä	<p>Bruttokansantuotteen arvioidaan supistuvan 3,3 % v. 2020 ja sen jälkeen kasvavan 2,5 % v. 2021.</p> <p>Ennuste perustuu oletukselle, että covid-19-epidemiaan liittyvien tautitapausten ilmaantuvuus painetaan voimakkailla rajoituksilla matalalle tasolle vuoden vaihteen aikana, mikä hidastaa talouskasvua. Kotimaassa palveluiden kysyntä pysyy edelleen heikkona ja ulkomaankauppa kärsii pandemian jatkumisesta.</p> <p>Talouden toipumien alkaa pandemian aiheuttaman epävarmuuden poistuessa vuoden 2021 kuluessa. Vuoden 2021 loppua kohden kiihtyvä kasvu nostaa myös vuoden 2022 talouskasvua. BKT:n arvioidaan kasvavan 2,0 % v. 2022 ja 1,4 % v. 2023.</p> <p>Julkinen talous alijäämä pysyy suurena v. 2021, kun vuoden alkupuolelle jatkuvan epidemian hoito ja sen vaikutuksia lieventävät tukitoimet pitävät julkiset menot korkealla tasolla. Tulojen ja menojen välinen epätasapaino pysyy niin suurena, että julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen näyttää jatkavan kasvuaan koko 2020-luvun alkupuoliskon ajan.</p>		
Kustantaja	Valtiovarainministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Finansministeriet	17.12.2020
Författare	Ekonomiska avdelningen	
Publikationens titel	Taloudellinen katsaus, talvi 2020 (Ekonomisk översikt, vinter 2020)	
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikationer 2020:85	
Tema	Ekonomiska utsikter	
ISBN PDF	978-952-367-714-2	ISSN PDF 1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-714-2	
Sidantal	82	Språk Finska
Nyckelord	Offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling, budgetförslag	
Sammanfattning <p>Bruttonationalprodukten uppskattas minska med 3,3 procent under 2020 och därefter öka med 2,5 procent 2021.</p> <p>Prognosen baserar sig på antagandet att incidensen av sjukdomsfall som hänför sig till covid-19-epidemin pressas ned till en låg nivå kring årsskiftet till följd av de kraftiga restriktionerna, vilket dämpar den ekonomiska tillväxten. I Finland är efterfrågan på tjänster fortfarande svag och utrikeshandeln lider av den fortsatta pandemin.</p> <p>Ekonomi börjar återhämta sig när den osäkerhet som pandemin orsakar börjar avta under 2021. Mot slutet av 2021 ökar den snabbare tillväxten av efterfrågeposter även den ekonomiska tillväxten 2022. BNP beräknas öka med 2,0 procent 2022 och med 1,4 procent 2023.</p> <p>Underskottet i de offentliga finanserna är fortfarande stort 2021 i och med att hanteringen av epidemin fortsätter i början av året och de stödåtgärder som lindrar konsekvenserna av den håller de offentliga utgifterna på en hög nivå. Obalansen mellan inkomster och utgifter hålls på en så hög nivå att den offentliga sektorns skuld i förhållande till bruttonationalprodukten ser ut att fortsätta öka under hela första hälften av 2020-talet.</p>		
Förläggare	Finansministeriet	
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Description sheet

Published by	Ministry of Finance	17 December 2020	
Authors	Economics Department		
Title of publication	Taloudellinen katsaus, talvi 2020 (Economic Survey, Winter 2020)		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Finance 2020:85		
Subject	Economic Prospects		
ISBN PDF	978-952-367-714-2	ISSN (PDF)	1797-9714
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-714-2		
Pages	82	Language	Finnish
Keywords	Public finance, economic development, draft budget		
Abstract	<p>GDP is expected to contract by 3.3% in 2020, to be followed by 2.5% growth in 2021.</p> <p>The forecast is based on the assumption that stringent restrictions will be imposed at the end of the year to press down the incidence rate of COVID-19 infections, which will retard economic growth. Domestic demand for services will remain weak and foreign trade suffers from the continued pandemic.</p> <p>The economy is expected to recover when the uncertainty caused by the pandemic is dispelled in the course of 2021. Growth in demand items that will accelerate towards the end of 2021 will give an additional boost to the economy in 2022. GDP is expected to grow by 2.0% in 2022 and 1.4% in 2023.</p> <p>The deficit in general government finances will remain substantial in 2021 as the healthcare efforts required to deal with the pandemic and the support measures to alleviate its effects keep public expenditure at a high level. The imbalance between revenue and expenditure will remain so large that public debt in relation to GDP appears to continue to grow throughout the first part of the 2020s.</p>		
Publisher	Ministry of Finance		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

TALOUDELLINEN KATSAUS TALVI 2020

Katsauksessa esitetään vuosien 2020–2023 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2025 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen marraskuussa 2020 julkaistamat kansantalouden neljännesvuositilinpäätösten tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 11.12.2020 mennessä.

Helsingissä joulukuussa 2020

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohtaja

Jukka Railavo
Finanssineuvos
Reaalitalouden
yksikön päällikkö

Marja Paavonen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
yksikön päällikkö

Sisältö

Taloudellinen katsaus talvi 2020	7
Esipuhe	11
Yhteenveto	14
Talouden suhdannenäkymät vuosina 2020–2023	14
Keskipitkän aikavälin näkymät 2024–2025	20
1 Talousnäkymät	31
1.1 Kansainvälinen talous	31
1.2 Ulkomaankauppa	39
1.2.1. Vienti ja tuonti	39
1.2.2. Hinnat ja vaihtotase	41
1.3 Kotimainen kysyntä	42
1.3.1 Yksityinen kulutus	42
1.3.2 Julkinen kulutus	47
1.3.3 Yksityiset investoinnit	48
1.3.4 Julkiset investoinnit	51
1.4 Kotimainen tuotanto	52
1.4.1 BKT	52
1.4.2 Jalostus	54
1.4.3 Palvelut	58
1.5 Työvoima	59
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	63
1.6.1 Palkat	63
1.6.2 Kuluttajahinnat	64

2 Julkinen talous	67
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä.....	67
2.2 Valtionhallinto.....	75
2.3 Paikallishallinto	77
2.4 Sosiaaliturvarahastot.....	81

Kehikot:

Suomen viennin tarkastelua	23
Onko maailmantalous aiempaa vähemmän riippuvainen raakaöljystä?	36
Finanssipolitiikan mitoitus.....	72

Esipuhe

Vaikka koronaepidemia pysyy talouden kulkua määrittävänä keskeisimpänä ajurina, moni asia on kääntynyt uuteen asentoon syksyn aikana.

Näkymät lyhyelle aikavälille ovat heikentyneet, mutta kokonaiskuva epidemian kuluista on selkiytynyt.

Epidemian kiihtyminen ja sen hillitsemiseksi käyttöön otetut rajoitukset ovat pysäyttäneet talouden elpymisen, joka pääsi jo hyvään vauhtiin kesän ja alkusyksyn aikana. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan talous ei kasva vuoden 2020 viimeisen ja vuoden 2021 ensimmäisen neljänneksen aikana.

On kuitenkin perusteita olettaa, että kesää kohti kuljettaessa epidemia alkaa laantua, kun rokotettujen osuus väestöstä kasvaa riittävästi. Samaan aikaan epidemian luontainen kausivaihtelu, joka laannutti tautia viime kesänä ja kiihdyttää nyt, alkaa hillitä epidemiaa.

Epidemian laantuessa talous saa uudelleen siivet alleen. Epävarmuus vähenee, luottamus tulevaisuuteen kohenee, kotitaloudet alkavat kuluttaa epidemian aikana säästöön jättämiään varoja ja yritykset käynnistävät odottamaan jättämiään investointeja. Kun näin käy muuallakin maailmassa, myös vienti alkaa kasvaa. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan talous alkaa elpyä uudelleen vuoden 2021 toisen neljänneksen aikana. Vuoden toisella puoliskolla talous kasvaa ripeästi.

Kasvupyrähdyksen jälkeen talous palaa kasvu-uralle, jonka määrittävät talouden käytettävissä olevat voimavarat. Koska väestö vanhenee, talouden työpanos ei kasva, ja talouden kasvu jää työpanoksen tuottavuuden kasvun varaan. Siksi on varauduttava siihen, että pidemmällä aikavälillä talous kasvaa keskimäärin niukat 1-1½ %

vuodessa yli suhdannekierron. Korkeasuhdanteessa kasvu on toki keskimääräistä nopeampaa, mutta matalasuhdanteessa vastaavasti keskimääräistä hitaampaa.

Epidemia on ollut poikkeuksellista aikaa taloudessa ja yhteiskunnassa. Valtio on kannatellut yrityksiä ja työllisyyttä ja tukenut kuntia mittavilla toimilla, joille ei ole enää perustetta epidemian jälkeen.

Kun alkaa olla selvää, että Suomi on siirtymässä epidemian jälkeiseen aikaan, talouspolitiikan painopisteen olisi perusteltua siirtyä akuutista kriisinhoidosta talouden kasvun edellytysten vahvistamiseen ja julkisen taloudenpidon vakauttamiseen. Politiikanteon ytimeen palaavat Suomen yhteiskuntaa, taloutta ja julkista taloudenpitoa ravistelevat tekijät: väestörakenteen muutos, ilmastonmuutos, uuden teknologian käyttöönotto sekä julkisen taloudenpidon sovittaminen edellä mainittujen tekijöiden asettamiin raameihin.

Pääministeri Marinin hallitus on päättänyt suunnitelmasta, jossa se asettaa suuntia ja mittaluokkia toimille julkisen talouden vahvistamiseksi ja julkisen velkaantumisen pysäyttämiseksi suhteessa kokonaistuotantoon kuluvan vuosikymmenen aikana. Keskeistä suunnitelmassa on edesauttaa tehokkaampaa tulonmuodostusta ja rakentaa vaikuttavampi julkinen sektori.

Tämän suunnitelman – julkisen talouden kestävyystiekartan – rinnalla yksi hallituksen uusista toimenpidekokonaisuuksista on Suomen kestävä kasvun ohjelma, jonka avulla hallitus pyrkii edistämään sekä talouden elpymistä epidemian aiheuttamasta pudotuksesta että pitkällä aikavälillä välttämätöntä elinkeinoelämän rakenteiden ja julkisten palveluiden uudistumista. Ohjelman painopisteitä ovat koulutus, tutkimus ja innovaatiot, vihreä talous, suomalaisen tuotannon kilpailukyky, digitalisaatio, työmarkkinoiden toiminta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja niiden vaikuttavuus – kaikki kohteita, joissa muutosta tukemalla tuetaan tehokkaampaa tulonmuodostusta ja vaikuttavampaa julkista sektoria.

Päätöksenteon seuraava etappi on hallituskauden puolivälitarkastelu ja julkisen talouden suunnitelmariihi huhtikuussa 2021. On tärkeää, että työ etenee nopeasti konkreettisiksi investoinneiksi, toimintatapojen muutoksiksi ja muiksi uudistuksiksi talouden toimintaa, työllisyyttä, tuottavuutta ja kilpailukykyä raamittavissa yhteiskunnan rakenteissa. Toimintaympäristön muutoksen vauhti on nopea eivätkä kilpailijamme jää odottamaan, että ehdimme mukaan muutokseen.

Samassa yhteydessä on perusteltua palata normaaliin myös talouspolitiikan tavoitteenasettelussa. Kansallisen finanssipoliittisen lain ja julkisen talouden suunnitelmasta annetun asetuksen mukaan hallituksen on asetettava valtion, paikallishallinnon ja sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemalle tavoitteet, jotka johtavat keskipitkällä aikavälillä kohti pienempiä alijäämiä ja alenevaa julkista velkaa talouden kokonaistuotantoon suhteutettuna.

Tavoitteenasettelussa ei ole kyse pelkästään juridiikasta. Koronaepidemian myötä julkisen talouden rahoitusepätasapaino on poikkeuksellisen iso ja julkinen velka on kasvanut ennätyskellisen suureksi. Lisäksi väestön ikääntymisen seurauksena julkisen talouden menot näyttävät kasvavan jatkuvasti tuloja nopeammin.

Yksittäiset suuretkaan alijäämät eivät keikauta julkista taloudenpitoa, jos alijäämien rahoittajat luottavat talouspolitiikkamme pysyvän vakaana ja vastuullisena. Toistaiseksi näin on.

Velan ja vastuiden nopea kasvu altistaa kuitenkin aina julkista taloudenpitoa riskeille. Talouden tehokkaampi tulonmuodostus ja vaikuttavimmat julkiset palvelut ja muu julkinen rahankäyttö ovat parhaat keinot estää riskejä toteutumasta ja turvata suomalaisille vakaa ja vaurastuva talous ja laadukkaat julkiset palvelut myös tulevaisuudessa. Siksi ne ovat vakaan ja vastuullisen talouspolitiikan ytimessä.

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2020–2023

Talouden selvä toipuminen covid-19-epidemista siirtyy vuoden 2021 puolelle, sillä epidemian toinen aalto hidastaa talouskasvua tilapäisesti vuodenvaihteen ympärillä. Kotimaassa palveluiden kysyntä pysyy edelleen heikkona. Vienti ja teollisuustuotanto kärsivät globaalin pandemian jatkumisesta ja kääntyvät kasvuun vasta vuoden 2021 puolella. Bruttokansantuotteen arvioidaan supistuvan 3,3 % v. 2020 ja sen jälkeen kasvavan 2,5 % v. 2021.

Ennuste perustuu oletukselle, että covid-19-epidemiaan liittyvien tautitapausten ilmaantuvuus painetaan voimakkailla rajoituksilla matalalle tasolle vuodenvaihteen aikana. Jos ilmaantuvuus kääntyy uudestaan nousuun rajoitusten löysentämisen jälkeen, niitä voidaan joutua kiristämään uudestaan vuoden 2021 alkupuolella. Tämä luo taloudenpitäjille epävarmuutta, mikä heikentää talouden palautumista vuoden 2021 keväällä. Rokotteiden käyttöönotto kevään aikana parantaa taloudenpitäjien uskoa tulevaisuuteen ja vähitellen kääntää yhteiskunnan kohti normaaleja aikoja.

Talouden toipumien alkaa pandemiaan liittyvän epävarmuuden hälventyessä vuoden 2021 kuluessa. Vuoden 2021 loppua kohden kiihtyvä kasvu nostaa myös vuoden 2022 talouskasvua. BKT:n arvioidaan kasvavan 2,0 % v. 2022 ja 1,4 % v. 2023. Keskipitkällä aikavälillä kasvu hidastuu, kun työpanoksen kasvu hidastuu. Kuitenkin vajaan 1½ prosentin vauhdissa pysyvä kasvu on potentiaalisen tuotannon kasvuvauhtia nopeampaa.

Julkisen talouden alijäämä pysyy suurena v. 2021, kun vuoden alkupuolelle jatkuvan epidemian hoito ja sen vaikutuksia lieventävät tukitoimet pitävät julkiset menot korkealla tasolla. Tilanteen normalisoituessa alijäämä pienenee asteittain tulevina

vuosina. Tulojen ja menojen välinen epätasapaino pysyy kuitenkin niin suurena, että julkisen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen näyttää jatkavan kasvuaan koko 2020-luvun alkupuoliskon ajan.

Pandemian kulku ohjaa maailmantaloutta

Maailmantalous elpyy covid-19-pandemian aiheuttamasta syvästä taantumasta vuoden 2021 kuluessa. Elpyminen painottuu vuoden jälkipuoliskolle. Maailmankauppa on kesästä lähtien toipunut pandemian aiheuttamasta syvästä romahduksesta ja maailmankauppa normalisoituu vähitellen.

Kiinan talous on jo lähes palautunut kriisiä edeltävälle tasolle. Vienti vetää hyvin ja vähittäiskauppakin on piristynyt alkuvuoden romahduksen jälkeen.

Euroopan talous supistuu jälleen vuoden 2020 viimeisellä neljänneksellä edellisneljänneksen nopean kasvun jälkeen pandemian toisen aallon takia. Voimakkaat rajoitustoimet eri maissa vähentävät aktiviteettia ja palveluiden kysynnän näkymät ovat vielä epävarmat.

Myös Yhdysvaltojen talous on kärsinyt pandemian toisesta aallosta. Kokonaistuotanto elpyy v. 2021 työllisyystilanteen kohennuttua ja aktiviteetin lisääntyttyä. Voimakkaat elvytystoimet tukevat kasvua.

Elpyminen jatkuu lyhyen suvantovaiheen jälkeen

BKT:n arvioidaan supistuvan 3,3 % v. 2020 ja vuoden 2020 viimeisellä neljänneksellä talous supistuu edellisestä neljänneksestä. Palveluiden kulutus supistuu uudelleen epidemian toisen aallon voimasta, mutta tavaroiden kulutus pysyy vahvana. Samoin tavaroiden ulkomaankauppaan odotetaan pientä piristymistä, mutta palveluvienti supistuu edelleen. Rakennusinvestoinnit kääntyvät laskuun ja syventävät investointien supistumista.

Vuonna 2021 BKT:n kasvu kiihtyy 2,5 prosenttiin. Talouskasvu on hidasta vielä alkuvuonna, mutta epidemian hellittäessä kasvu alkaa vähitellen nopeutua. Yksityinen kulutus kasvaa 3,8 % v. 2021, kun tavaroiden kulutus palautuu epidemiaa edeltävälle tasolle jo vuoden alkupuolella. Palveluiden kulutuksen odotetaan palautuvan hitaammin kuluttajien luottamuksen vahvistuessa vähitellen. Yksityisten investointien kasvu jatkuu heikkona vielä vuoden 2021 alussa epidemian ylläpitämän

epävarmuuden vuoksi. Rakentamisen aloitusten ennakoidaan myös lykkääntyvän ja asuntoinvestoinnit vähenevät edelleen.

Maailmankauppa on jo kääntynyt kasvu-uralle, millä on ollut suotuisa vaikutus tavaroiden ulkomaankauppaan. Vuoden 2020 lopulla covid-19-pandemian toinen aalto hidastaa toipumista ja kasvu on hitaampaa myös v. 2021 alkupuolella. Palveluiden ulkomaankauppa supistui voimakkaasti v. 2020 ja vahvempaa kasvua odotetaan vasta vuoden 2021 lopulle. Erityisesti matkailu- ja kuljetuspalveluiden normalisoituminen v. 2021 riippuu voimakkaasti covid-19-pandemiaan liittyvien riskien hävynemisestä.

Uusien rajoitustoimien käyttöönotto vähentää etenkin palvelujen kysyntää sekä tarjontaa ja kääntää työllisyyden uudelleen laskuun. Vuonna 2020 työllisyys supistuu 1,5 %, mutta enää 0,3 % v. 2021.

Yritykset ovat sopeuttaneet työvoimakustannuksiaan irtisanomisten lisäksi lomautuksilla. Lomautettujen määrä väheni ennätystasolta kesällä nopeasti, mutta syksyllä lomautettujen määrä on kääntynyt uudestaan nousuun. Työttömyysaste jää 7,8 prosenttiin v. 2020 ja nousee 8,0 prosenttiin v. 2021.

Heikosta ja epävarmasta taloustilanteesta johtuen työmarkkinat eivät nyt vedä työvoimaa ja työvoiman ulkopuolella olevien määrä on tänä vuonna lisääntynyt. Työttömyysaste on yhä tarjolla. Avoimia työpaikkoja oli kolmannella vuosineljänneksellä 43 000, vain hieman viime vuotta vähemmän.

Nimellispalkat nousevat 1,7 % palkkaliukumien noustessa v. 2020. Kuluttajahintaindeksillä mitattuna inflaatioksi ennustetaan 0,3 % v. 2020. Kulutuskysynnän merkittävä supistuminen sekä epävarmuus talouden tulevasta kehityksestä hillitsevät inflaatiota myös tulevina vuosina. Vuonna 2021 ansiotaso nousee 2,5 %, mutta inflaatio kiihtyy vaatimattomasti 1,0 prosenttiin.

BKT:n arvioidaan kasvavan 2,0 % v. 2022 ja 1,4 % v. 2023. Vuoden 2021 loppua kohden kiihtyvä talouskasvu nostaa myös v. 2021 kasvua. Vuonna 2022 kulutuksen kasvu hidastuu 2,5 prosenttiin ja v. 2023 edelleen 1,8 prosenttiin. Kotitalouksien säästämisaste pysyy koko ennusteperiodin ajan positiivisena ja kulutus pysyy käytettävissä olevia tuloja vähäisempänä.

Kokonaisuudessaan yksityisten investointien kasvu jää vaisuksi. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on ennustejaksolla lähellä nolaa ja niiden suhde BKT:hen jää ennustejakson lopussa noin 19 prosenttiin. Vuosina 2022 ja 2023 asuntoaloitusten määrä palaa lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoa, ja asuntoinvestoinnit kääntyvät kasvuun. Vahvempi kysyntä sekä kansainvälisesti että kotimaassa tukee kone- ja laiteinvestointeja. Lisäksi teollisuuden suurhankkeiden käynnistymistodennäköisyys kasvaa ennustejakson loppua kohti.

Tavaroiden vienti kasvaa vientimarkkinoiden vetämänä ja vienti saavuttaa kriisiä edeltävän tason vuoteen 2023 mennessä. Vientiyritysten tuotannon kasvu lisää muualta maailmasta tuotujen komponenttien kysyntää, mikä kasvattaa tuontia ennustejakson loppua kohden. Myös palvelutuonnin elpyminen pitää yllä tuonnin kasvua. Toisaalta investoinnit kasvavat hitaasti lähivuosina, mikä hillitsee tuonnin kasvua.

Selvemmin työttömyys laskee vuosina 2022 ja 2023, kun talous toipuu epidemiasista ja rajoitustoimista. Vuonna 2023 työttömyysaste laskee runsaaseen 7 prosenttiin, mikä on vielä hieman enemmän kuin EU-jäsenmaissa käytössä olevalla komission menetelmällä arvioitu rakenteellisen työttömyyden taso Suomessa.

Ansioiden nousun ja työllisyyden kasvun myötä palkkasumman ennakoidaan kääntyvän 2 prosentin vuosittaiseen nousuun vuosina 2022-2023. Samaan aikaan kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitatun inflaation arvioidaan kiihtyvän 1,4 ja 1,6 prosenttiin. Palkkojen nousu välittyy vähitellen erityisesti palveluiden hintoihin.

Julkinen talous sukeltaa edelleen syvällä vuonna 2021

Julkisen talouden tulojen ja menojen välinen epätasapaino kasvaa jyrkästi v. 2020. Alijäämän arvioidaan kuitenkin kasvavan aiemmin ennakoitua vähemmän, vaikka covid-19-epidemia on syksyn mittaan kiihtynyt uudelleen. Suomen talous- ja työllisyyskehitys näyttävät selvinneen vuodesta 2020 monia muita maita lievemmin vaurioin. Vuoden mittaan lisäbudjeteissa on päätetty monista tukitoimista, mutta kaikkia varoja ei käytetä vuoden 2020 aikana, vaan niiden käyttö ajoittuu osittain vuoden 2021 puolelle. Lisäksi epidemiatilanne on vähentänyt julkisten palveluiden käyttöä, mikä on pienentänyt julkisten menojen kasvua v. 2020.

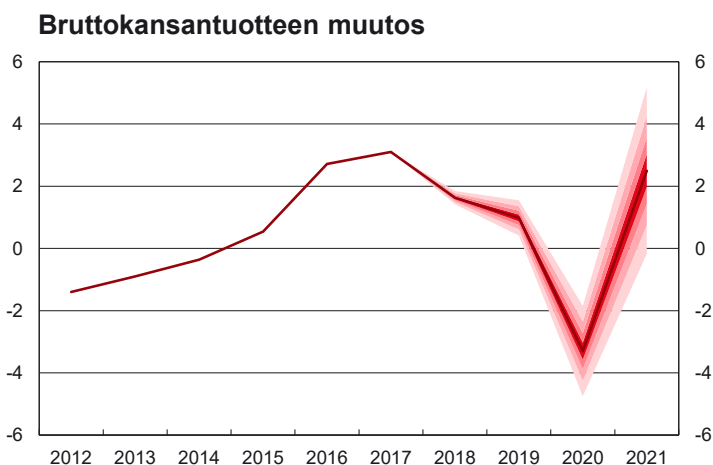
Vuoden 2021 puolelle jatkuva covid-19-epidemia sekä hallituksen päättämät yrityksiä, kansalaisia ja talouden elpymistä tukevat toimet pitävät julkisen talouden alijäämän hyvin suurena myös v. 2021. Ei-kiireellisen hoidon lykkääminen epidemian aikana aiheuttaa lisäksi palvelu- ja hoitovelkaa, joka lisää sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kasvupainetta epidemian laannuttua.

Julkisen velka kasvaa vajaasta 60 prosentista 69 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2020. Vuonna 2021 velkasuhteen kasvu hidastuu, kun epidemia väistyy ja talouden kasvu elpyy. Julkisen talouden tulojen ja menojen välinen epätasapaino sekä väestön ikääntymisestä aiheutuva menojen automaattinen kasvu ylläpitävät kuitenkin velkasuhteen kasvua myös tulevina vuosina. Julkisen velkasuhteen arvioidaan olevan 75 % v. 2025.

Talousnäkömään epävarmuus

Kuluttajien luottamus ja talouden toimintakyky pysyvät heikkoina siihen saakka, kunnes pandemia saadaan taltutettua rokotteilla tai muuten.

Talousskasvuennusteen epävarmuutta voidaan kuvata menneisiin ennustevirheisiin perustuvilla luottamusväleillä ennusteen ympärillä. Niiden mukaan BKT:n kasvu asettuu 80 prosentin todennäköisyydellä -4,8 % ja -1,9 % väliin v. 2020. Vastaavasti BKT:n kasvun arvioidaan olevan 80 prosentin todennäköisyydellä -0,2 % ja 5,2 % välillä v. 2021. Talousskasvu voi toki osua myös luottamusvälin ulkopuolelle etenkin, kun arvioihin kasvusta liittyy poikkeuksellisen suurta epävarmuutta.

Talouskasvu voi jäädä ennustettua hitaammaksi tilanteessa, jossa tautitapausten määrän kasvu kiihtyisi joko rajoitustoimien myöhästyessä tai niiden osoittautuessa tehottomiksi. Sairaalahoidon tarpeen lisääntyminen johtaisi myöhemmin huomattavasti kireämpiin rajoitustoimiin, mikä puolestaan hidastaisi talouskasvua entisestään.

Tautitapausten ja sairaalahoidon tarpeen lisääntyminen heikentää talouden luottamusta voimakkaasti, millä on merkittävä talouskasvua hidastava vaikutus. Toisaalta taloudellisten vaikutusten mittaluokka riippuu myös julkisen vallan toimista epidemian hillitsemiseksi ja talouden tukemiseksi.¹

Rokotteiden nopeampi saatavuus sekä parempi kattavuus ja teho nopeuttaisivat talouden elpymistä. Rokotteiden luottamusta kohentava vaikutus voi myös olla arvioitua voimakkaampaa, jolloin talous voisi normalisoitua oletettua aikaisemmin. Erityisesti tämä lisäisi palveluiden nopeampaa ja voimakkaampaa palautumista sekä kotimaassa että kansainvälisesti.

Voimakkaita toimia tuotannon ja kysynnän elvyttämiseksi on aloitettu ja suunnitteilla EU:ssa. Näiden toimien toteutuminen kuten myös Suomen hallituksen päättämät ja suunnittelemaat toimet talouden elvyttämiseksi tukevat tuotantoa sekä meillä että muualla.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2019	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	241	1,5	1,1	-3,3	2,5	2,0	1,4
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	96	5,4	3,3	-7,5	4,5	3,8	2,0
Kokonaistarjonta	336	2,6	1,7	-4,5	3,0	2,4	1,5
Tavaroiden ja palvelujen vienti	97	1,7	7,7	-10,4	5,0	4,6	2,2
Kulutus	181	1,7	0,9	-2,3	3,6	1,5	1,0
yksityinen	126	1,8	0,8	-3,9	3,8	2,5	1,8
julkisen	55	1,6	1,1	1,4	3,1	-0,7	-0,7
Investoinnit	57	3,9	-1,0	-3,3	-1,6	2,4	2,2
yksityiset	47	3,7	-1,6	-6,0	-2,0	3,8	3,7
julkiset	10	5,0	2,1	9,0	0,1	-2,7	-3,8
Kokonaiskysyntä	336	2,5	1,8	-4,3	3,2	2,6	1,7
kotimainen kysyntä	240	2,9	-0,4	-1,8	2,6	1,9	1,5

¹ COVID-19-pandemian ja rajoitustoimien vaikutukset talouteen. Palmén. Valtiovarainministeriön julkaisu 2020:84, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-710-4>

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

Bruttokansantuote, mrd. euroa	234	241	235	245	253	261
Palvelut, määrän muutos, %	2,4	1,2	-3,3	2,6	2,5	1,1
Koko teollisuus, määrän muutos, %	-2,0	3,7	-3,8	3,3	2,6	1,7
Työn tuottavuus, muutos, %	-1,0	0,2	-0,7	2,1	1,4	0,6
Työlliset, muutos, %	2,6	1,1	-1,5	-0,3	0,9	0,7
Työllisyysaste, %	71,7	72,5	71,5	71,5	72,3	72,8
Työttömyysaste, %	7,4	6,7	7,8	8,0	7,6	7,2
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,1	1,0	0,3	1,0	1,4	1,6
Ansiotasoindeksi, muutos, %	1,7	2,1	1,7	2,5	2,0	2,0
Vaihtotase, mrd. euroa	-4,1	-0,5	-2,5	-2,5	-1,9	-1,7
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-1,8	-0,2	-1,0	-1,0	-0,7	-0,7
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	-0,4	-0,4
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,7	0,1	-0,2	-0,3	-0,3	-0,2
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	53,4	53,3	57,8	57,3	55,0	53,9
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	42,4	42,2	41,7	42,4	42,0	41,7
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-0,9	-1,0	-6,1	-5,2	-3,3	-2,6
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,2	-1,2	-6,1	-4,9	-2,8	-2,4
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	59,6	59,3	69,0	71,4	72,5	73,6
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	44,9	44,2	53,1	55,6	56,3	57,3

Keskipitkän aikavälin näkymät 2024–2025

Vuonna 2020 Suomen talous supistuu covid-19-epidemian ja sen rajoittamistoi-
mien seurauksena. Seuraavina vuosina talous elpyy. Kriisiä edeltävä BKT:n taso saa-
vutetaan v. 2022. Keskipitkällä aikavälillä, vuosina 2024–2025, talouskasvu on lähes
1,5 %, hieman potentiaalisen tuotannon kasvua nopeampaa¹.

¹ Keskipitkän aikavälin talousnäkyviä voidaan arvioida potentiaalisen tuotannon avulla, sillä sen ajatel-
laan määrittävän talouden kasvuedellytykset. Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon arvi-
oinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaa-
lisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden
kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin
liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen ai-
kana.

Työpanoksen muutoksen vaikutus potentiaaliseen tuotantoon on vähäinen v. 2020 ja lyhyellä aikavälillä. Vuosikymmenen puolivälissä työpanos alkaa supistua, kun työikäisen väestön määrä vähenee ja osallistumisasteen paraneminen pysähtyy. Myös rakenteellinen työttömyys rajoittaa työpanoksen kasvua. Taantumun seurauksena työttömyys kasvaa ja voi osittain muuttua rakenteelliseksi työttömyysjaksojen pitkittyessä.

Työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Taantumun ja näkymien epävarmuuden seurauksena investointiaste pienenee ja hidastaa potentiaalisen tuotannon kasvua verrattuna kriisiä edeltävään kasvuun. Pääomakannan kasvu lisää potentiaalista tuotantoa alle puolella prosentilla vuosittain.

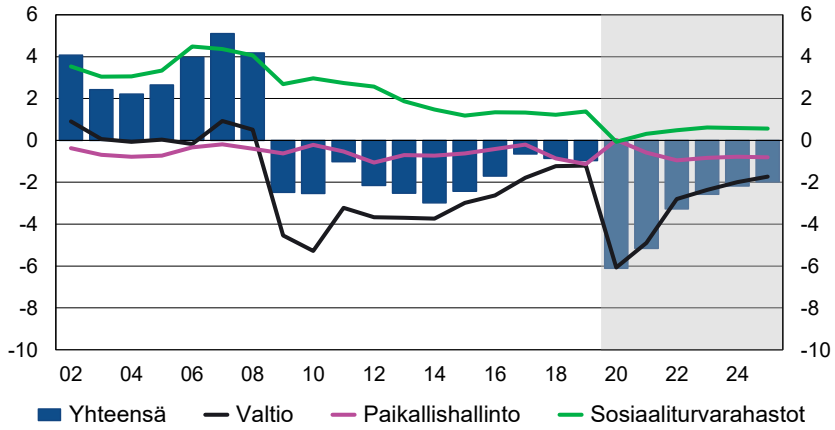
Kolmas potentiaalisen tuotannon kasvun lähde on kokonaistuottavuus. Sen kasvu on vahvistunut viime vuosina verrattuna 2010-luvun alkuun. Tuottavuuden kasvu on kuitenkin heikkoa verrattuna 2000-luvun alkuun. Heikompa kasvua selittää mm. talouden rakennemuutos. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Kokonaistuottavuuden trendikasvun arvioidaan keskipitkällä aikavälillä olevan runsas puoli prosenttia, kun 2000-luvun alkupuolella kasvu ylsi keskimäärin yli kahteen prosenttiin vuodessa.

Taulukko 3. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2019	2020**	2021**	2022**	2023**	2024**	2025**
BKT markkinahintaan, määrän muutos,%	1,1	-3,3	2,5	2,0	1,4	1,4	1,3
Bruttokansantuote, mrd. euroa	241	235	245	253	261	270	279
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,0	0,3	1,0	1,4	1,6	1,6	1,7
Työttömyysaste, %	6,7	7,8	8,0	7,6	7,2	7,0	6,8
Työllisyysaste, %	72,5	71,5	71,5	72,3	72,8	73,2	73,4
Julkisyyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,0	-6,1	-5,2	-3,3	-2,6	-2,2	-2,0
Valtio	-1,2	-6,1	-4,9	-2,8	-2,4	-2,0	-1,7
Paikallishallinto	-1,1	0,0	-0,6	-1,0	-0,8	-0,8	-0,8
Sosiaaliturvarahastot	1,4	-0,1	0,3	0,5	0,6	0,6	0,6
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,4	-4,0	-3,9	-2,6	-2,1	-1,9	-2,0
Julkisyyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	59,3	69,0	71,4	72,5	73,6	74,4	75,0
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	44,2	53,1	55,6	56,3	57,3	57,9	58,3
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	0,6	-3,6	-2,2	-1,2	-0,9	-0,4	0,0

1) Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

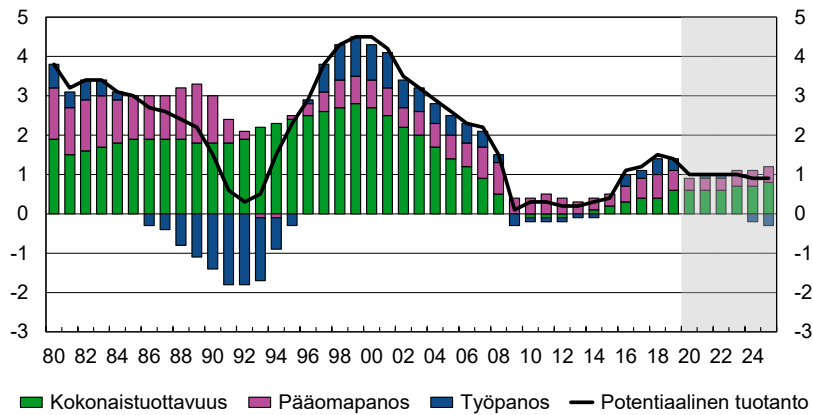
Julkisyhteisöjen rahoitusasema suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät EU-menetelmän mukaan, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

SUOMEN VIENNIN TARKASTELUA

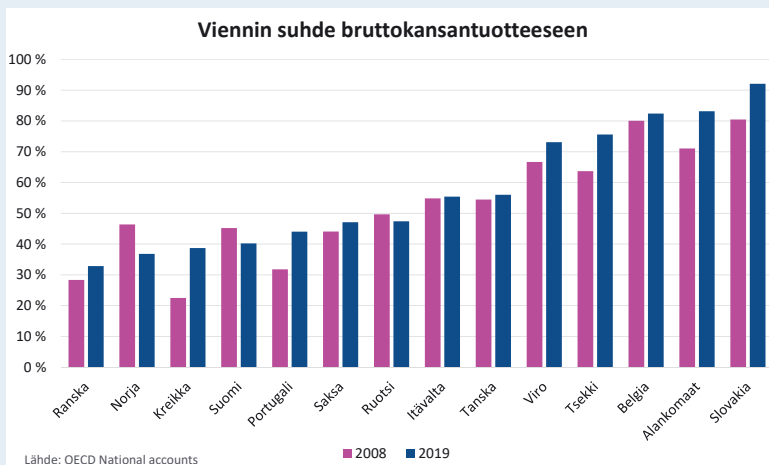
Tässä kehikossa tarkastellaan viennin merkitystä Suomen taloudelle keskittyen viennin kehitykseen ajan yli, sen arvonlisäosuuksiin sekä alueelliseen ja toimialoitaiseen tarkasteluun. Aiheesta on tärkeää saada ajantasaista taustatietoa, sillä esimerkiksi EU:n elvytyspaketin yhteydessä käydyissä keskusteluissa arviot viennin kautta tulevista hyödyistä Suomen taloudelle ovat nousseet esiin. Kun tietoa ja ymmärrystä talouden globalisaatiosta saadaan jatkuvasti lisää, on paikallaan tarkastella viennin viimeaikaisia kehityskulkuja ja uusimpia saatavilla olevia aineistoja viennin arvoketjuista.

Globaalien arvoketjujen merkityksestä ja viennin ulkomaisesta arvonlisästä on saatu uutta tietoa aiempaa hienompirakeisesta yritystason aineistosta (OECD ja Tilastokeskus 2020). Tämän uuden aineiston (OECD ja Tilastokeskus 2020) mukaan Suomi on riippuvaisempi globaaleista arvoketjuista kuin aiemmin on arvioitu (kts. esim. OECD 2018), ja yli kolmasosa viennin kokonaisarvonlisästä on ulkomaista. Samalla palvelusektoreiden viennin arvonlisäys on tämän arvion mukaan kasvanut teollisuuden arvonlisäystä suuremmaksi (Tilastokeskus ja OECD 2020). Myös aiemmissa viennin arvonlisää koskeissa arvioissa on havaittu viennin kotimaisen arvonlisän laskeva suunta (Haaparanta ym. 2017, Ali-Yrkkö ym. 2016).

Ulkomaankauppaa ja globaaleja arvoketjuja on tarkasteltu kansantalouselämyksen muutaman vuoden takaisessa taloudellisessa katsauksessa (Valtiovarainministeriö 2017). Tuolloin uusia kansainvälisiä panos-tuotostietoja yhdistäviä tietokantoja (OECD:n TiVA, WIOD) käyttäen todettiin, että ulkomaisen arvonlisän osuuden kasvun seurauksena viennin kyky kasvattaa bruttokansantuotetta on aiempaa pienempi ja että toimialojen välillä on merkittäviä eroja sen suhteen, kuinka suuri kokonaisvientiosuus ja kotimaisen arvonlisän osuus viennistä on. Vuonna 2018 korkein tavaroiden viennin kotimaisen arvonlisän osuus oli metsäteollisuudessa ja matalin kocsin ja jalostettujen öljytuotteiden tuotannossa.

Suomen vienti ja kansainväliset arvoketjut

Viime vuosikymmenen aikana Suomen vientiyritykset joutuivat sopeutumaan euroalueen talouskriisiin, tärkeän vientiteollisuuden alan poistumiseen ja muuttuvaan globaaliin ympäristöön. Suomen vienti on kasvanut hitaasti 2010-luvulla, eikä vienti saavuttanut finanssikriisiä edeltävää tasoa vuosikymmenen lopulla. Tänä aikana BKT:n kasvu on nojannut kotimaisen kysynnän kasvuun. Vuonna 2019 Suomen viennin suhde bruttokansantuotteeseen oli 40 %, joka on pienempi kuin ennen finanssikriisin leviämistä globaaliksi kriisiksi (45 % v. 2008), mutta hieman suurempi kuin vuosikymmenen alussa (38 % v. 2010). Kansainvälisessä vertailussa suhde jää useita muita EU-maita pienemmäksi (kuvio 1).

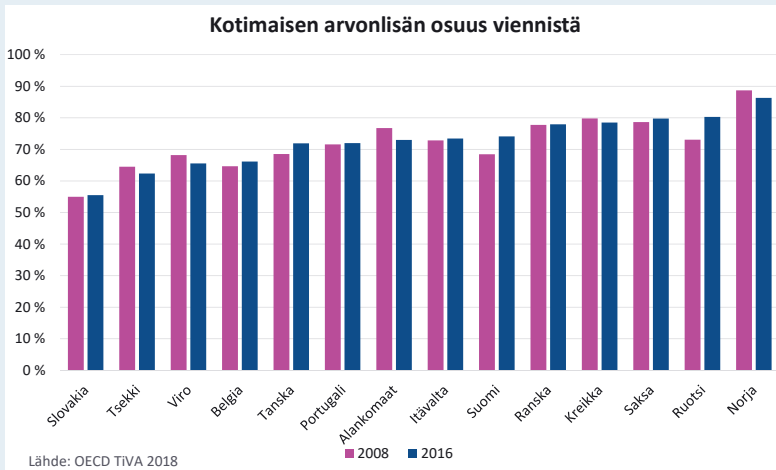

Kuvio 1. Viennin suhde bruttokansantuotteeseen.

Viennin merkityksestä taloudelle tarkempaa kuvaa antavat viennin arvonlisää tarkastelevat tilastot. Nämä kertovat, kuinka paljon viennin arvosta syntyy kotimaassa ja kuinka paljon ulkomailla. Viennin kotimainen arvonlisäys tarkoittaa yksinkertaisesti sitä vientituotteisiin sisältyvää lisäarvoa, jonka kotimaiset panokset ovat niihin lisänneet. Toisin kuin usein väitetään, vain tämä osa viennistä tuo maahan tuloa.

OECD:n ja Tilastokeskuksen (2020) yhteistyössä tekemän selvityksen mukaan noin neljännes Suomen BKT:n arvosta on suoraan tai epäsuorasti kytkeytynyt vientiin. Tämä on vähemmän kuin aiemmin on arvioitu. Suomen vientiin kytkeytyy paljon ulkomailla tuotettua arvonlisää, esimerkiksi ulkomaisia välituotteita tai palveluita. Siten vienti on hyvin riippuvaista globaaleista arvoketjuista. Verrattuna muihin maihin kotimaisen arvonlisän osuus Suomen viennistä on keskimääräistä, vaikkakin kotimaisen arvonlisän osuus on kasvanut vuodesta 2008 (kuvio 2).¹

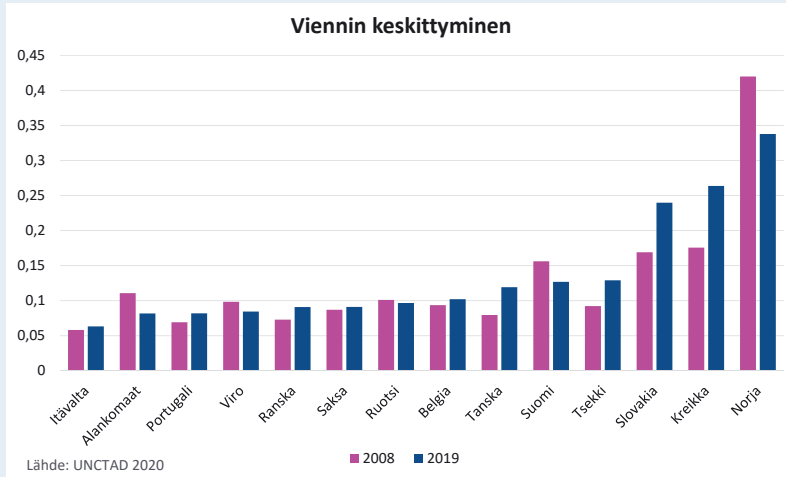
¹ Kuvio 2 perustuu OECD:n TiVA-tietokannan vuoden 2018 julkaisuun. Nämä tiedot poikkeavat Suomen osalta Tilastokeskuksen ja OECD:n (2020) yritystason dataan perustuvasta julkaisusta, mutta ovat vertailukelpoisia muiden maiden kanssa.

Kuvio 2. Kotimaisen arvonlisän osuus viennistä.

Vientiä luotiin entistä enemmän pk-yrityksissä ja palveluissa

Suomen tavaravienti on keskittynyt harvempiin tuotteisiin kuin vertailumaissa. Kuviossa 3 on esitetty tavaraviennin keskittymistä mittaava indeksi Suomelle ja otokselle muita maita. Vertailuluku perustuu Herfindahl-Hirschman-indeksiin ja hyödyntää maakohtaisen viennin arvoa SITC-tavaraluokituksen mukaisilla toimialoilla (UNCTAD 2020). Vuonna 2019 vienti oli kuitenkin vähemmän keskittynyttä kuin kymmenen vuotta aiemmin. Lisäksi suurten yritysten merkitys Suomen viennille on vähentynyt. Viennin kasvu on ollut vuosina 2008–2018 erityisen voimakasta pienissä ja keskisuurissa yrityksissä, joilla on konsernisuhteita suurempiin yrityksiin. (OECD ja Tilastokeskus 2020.)

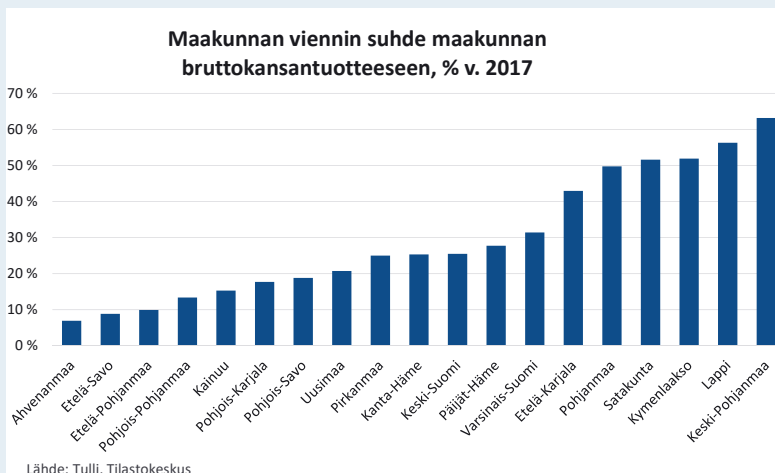
Kuvio 3. Tavaraviennin keskittyminen. Pienemmät indeksin arvot kertovat viennin hajautumisesta useampaan tavaraluokkaan.

Toinen kiinnostava kehityssuunta on palveluviennin suhteellisen merkityksen kasvu. OECD:n ja Tilastokeskuksen (2020) uusista tilastoista selviää, että arvonlisäviennistä suurempi osuus (47 % v. 2018) tuli jo palveluista kuin teollisuudesta (44 % v. 2018).² Teollisuusyritykset ovat kuitenkin olleet luomassa palveluvientiä, koska ne vievät paljon teollisuuspalveluita. Covid-19-pandemia on kuitenkin iskenyt erityisen raskaasti palveluvientiin, jossa varsinkin suurten yritysten vienti heikkeni voimakkaasti vuoden 2020 alkupuoliskolla (Lindroos ym. 2020).

Viennin tarkastelua alueellisesti ja välillisesti

Viennin merkitystä voidaan tarkastella myös alueellisesti maakuntien tasolla. Tällöin tarkastelu kohdistuu bruttovientiin, koska viennin kotimaista arvonlisäosuutta ei ole saatavissa erikseen maakuntien tasolla. Tarkastelussa on mukana 18 Manner-Suomen maakuntaa sekä Ahvenanmaan maakunta. Tullin tilastoista saadut vientitiedot maakunnittain on yhdistetty aluetilinpäidosta saataviin maakunnittaisiin BKT-tietoihin. Seuraavassa kuviossa on esitetty maakunnan vienti suhteutettuna sen BKT:hen. Kuvioista 4 nähdään, että viennin suhde BKT:hen vaihtelee voimakkaasti maakuntien välillä.

² Haaparanta ym. (2016) mukaan palvelut vastasivat noin 36 prosentista koko viennin arvonlisästä vuonna 2016. Tilastokeskuksen ja OECD:n (2020) tutkimuksessa vuonna 2016 palvelut vastasivat noin 46 prosentista viennin arvonlisästä.

Kuvio 4. Maakunnan viennin suhde maakunnan bruttokansantuotteeseen.

Suurin viennin osuus suhteessa alueen BKT:hen on Keski-Pohjanmaalla yli 60 % ja pienin Ahvenanmaalla sekä Etelä-Savossa, kummallakin alle 10 %. Kaikille maakunnille laskettu keskimääräinen viennin ja BKT:n korrelaatio on vain 0,2. Korrelaation mataluus johtuu mm. palveluviennin puuttumisesta tarkastelusta. Varsinkin Uudellamaalla palveluviennin osuus on todennäköisesti keskimääräistä suurempi. Palveluviennin mukaan saaminen aineistoon nostaisi viennin keskimääräistä kasvuvaikutusta, koska keskimäärin palveluviennissä kotimaisen arvonlisäyksen osuus on suhteellisen korkea. Toisin sanoen tällä tavoin mitattuna viennin ja BKT:n yhteys ei ole keskimäärin maakunnissa merkittävä, vaikka korkea viennin osuus maakunnassa merkitsee sitä, että kyseisellä alueella viennin BKT-vaikutus on selvästi keskimääräistä suurempi.

Bruttoviennin ja BKT:n yhteyttä tarkasteltaessa ei kuitenkaan pystytä näkemään, mikä osuus viennin arvonlisästä syntyy juuri kyseisellä alueella. Jos kotimaisen arvonlisäyksen osuus viennistä on suuri, voi viennin merkitys olla suurempi kuin bruttoviennin tarkastelusta käy ilmi, jolloin bruttoviennin ja BKT:n korrelaatio ei anna oikeata kuvaa ilmiöstä. Lisäksi voi olla, että vaikka vienti on vähäistä, vientiyritykset ostavat näistä matalan viennin maakunnista korkean kotimaisuusasteen tuotetta tai palvelua vientituotteen osaksi.

Tarkasteltaessa viennin välillisiä vaikutuksia vaikkapa kuntien verotuloihin tai työllisyyteen törmätään moniin mittaamisen haasteisiin. Välilliset vaikutukset ovat merkittäviä, mutta niitä on vaikea selvittää ilman huolellista tilastollista analyysiä. Seuraavassa on kuitenkin joitakin huomioita viennin välillisistä vaikutuksista.

Kuviossa 5 on esitettyä suuruusjärjestyksessä kymmenen Suomen kuntaa, joissa yritysten toimipaikkojen liikevaihto on suurinta kunnan yksityisen sektorin toimipaikkojen henkilöä kohden. Maan korkein lukema v. 2018 oli Torniossa (yhtä yksityisen sektorin työntekijää kohden noin 900 000 euroa). Listan kärjessä olevissa kunnissa sijaitsee merkittäviä vientiyrityksiä. Kuvioon on lisätty myös Vantaa ja Helsinki, jotka löytyvät sijoilta 16 ja 22.

Kuvio 5. Yksityisen sektorin toimipaikkojen liikevaihto toimipaikkojen henkilöä kohden kunnittain.

Vaikka teollisuuden liikevaihto on lähes yhtä suuri kuin palveluiden, niin teollisuuden jalostusarvo-osuus (32 %) on paljon pienempi kuin palveluiden jalostusarvo-osuus (57 %) koko jalostusarvosta. Syynä tähän on mm. se, että teollisuus käyttää huomattavan paljon enemmän välituotteita verrattuna palveluihin. Yritysten tuotantorakenne vaikuttaa kunnallisveron pohjaan ja siten verotuloon. Kunnan verotuloon vaikuttavat myös mm. työttömien, eläkeläisten ja julkisen sektorin työntekijöiden osuudet.

Kuntien verotuloihin vaikuttavat välillisesti myös viennin luomat työpaikat.

Tilastokeskuksen ja OECD:n (2020) raportissa on arvioitu, että viennistä suoraan tai epäsuorasti riippuvaisia työpaikkoja on noin 500 000. Aiemmin Metsäteollisuus ry:n (2018)³ teettämässä selvityksessä on arvioitu, että vientiteollisuudesta riippuvaisia työpaikkoja olisi välillisesti ja välittömästi Suomessa noin miljoona. Tilastokeskuksen ja OECD:n (2020) mukaan viennin työllisyysvaikutuksia arvioidaan usein yläkanttiin kahdesta syystä. Keskimäärin vientisektorin työpaikat keskittyvät korkeamman

³ Arviot vientiteollisuuden välittömistä ja välillisistä työpaikoista selvitykseen laativat KPMG ja Oulun yliopisto.

tuottavuuden yrityksiin, joissa tuotosta kohden syntyy vähemmän työpaikkoja. Lisäksi vientiyritysten välilliset työllisyysvaikutukset ovat aiemmin arvioitua pienemmät, koska ne käyttävät enemmän ulkomaisia panoksia tuotantoprosessissaan.

Lopuksi

Suomessa viennin suhde BKT:hen on pienentynyt finanssikriisin jälkeen ja on alle EU:n keskimääräisen tason. Myös aiempaa tarkemmalla tietoaaineistolla tehdyt OECD:n ja Tilastokeskuksen (2020) analyysit osoittavat, että kotimaisen arvonlisäyksen osuus viennistä ja BKT:sta on aiemmin arvioitua pienempi. Samalla tarkastelu osoittaa suomalaisten yritysten riippuvuuden kansainvälisistä arvoketjuista. Vientiyritykset käyttävät ulkomaisia välituotteita ja palveluita tuotantoon, jolloin ne ovat riippuvaisia kansainvälisen kysynnän lisäksi tarjonnasta. Samalla tavalla arvoketjuista riippuvaisia ovat useimmat kehittyneet taloudet.

Viennin vaikutusten yhteydessä keskustellaan usein niin aluetason kuin välillisistäkin vaikutuksista. Alueellisesti tarkasteltuna viennin suhde maakuntien BKT:hen vaihtelee suuresti. Monille kunnille suuret vientiyritykset ovat merkittäviä työnantajia ja suuria veronmaksajia. Viennin välillisten vaikutusten selvittäminen on kuitenkin monimutkaista johtuen tilastohaasteista. Uusimmat arviot esimerkiksi viennin luomista työpaikoista tuovat esille, että viennin merkitys työllisyyteen on pienempi kuin aiemman tutkimusaineiston perusteella on päätelty. Tämä johtuu siitä, että viennin vaikutukset Suomen taloudelle ja työllisyyteen perustuvat loppujen lopuksi viennin luomaan kotimaiseen arvonlisäykseen. Arvonlisäyksen syntyessä muualla kuin kotimaassa ei sillä ole vaikutuksia talouden tai työllisyyden kasvuun.

Globalisaation ja ulkomaankaupan arvoketjuistumisen myötä olisi hyödyllistä tarkastella näiden vaikutuksia tarkemmin muun muassa verotukseen sekä yritysten sijoittumispäätöksiin. Lisäksi Suomen tapauksessa tulisi pohtia finanssikriisin jälkeisen heikon talouskasvun syitä ja yhteyttä ulkomaankaupan tulevaan kehitykseen. Muun muassa palveluviennin merkityksen kasvu voi tukea monipuolistumista, josta olisi potentiaalia suuremmalle kasvulle.

Lähteet

- Ali-Yrkkö, J., Rouvinen, P., Sinko, P. ja Tuhkuri, J. (2016), "Suomi globaaleissa arvoketjuissa", ETLA Raportit No. 62.
- Alueellinen yritystoimintatilasto 2018; https://www.stat.fi/til/alyr/2018/alyr_2018_2019-12-23_fi.pdf
- Arvonlisäpohjaisen ulkomaankaupan kokeellinen tilasto; <https://www.stat.fi/tup/kokeelliset-tilastot/arvonlisapohjainen-ulkomaankauppa/2020-01/index.html>
- Haaparanta, P., Tamminen, S., Heikkinen, S., Aunesluoma, J., Nilsson Hakkala, K., Kiviluoto, J., Lavikainen, K. ja Rissanen, A. (2017), "100 vuotta piestä avotaloutta–Suomen ulkomaankaupan kehitys, merkitys ja näkymät", Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 73/2017.
- Lindroos, Liukkonen, Myllymäki, Nurmi (2020), "Pienet ja keskiuuret sekä korkeakoulu- taustaiset yritykset pärjänneet muita paremmin korona-ajan ulkomaankaupan haasteissa", Tieto & Trendit 2020.
- Metsäteollisuus ry (2018), Vientiteollisuuden taloudelliset vaikutukset Suomessa. Saatavilla: https://www.metsateollisuus.fi/uploads/2018/11/27094540/Vientiteollisuus_raportti2811.pdf
- OECD (2018), Trade in Value Added: 2018 edition. Saatavilla: oe.cd/tiva
- OECD ja Tilastokeskus, (2020), Globalisation in Finland: granular insights into the impact on businesses and employment.
- Tilastokeskus: Uusia indikaattoreita arvonlisäpohjaisesta ulkomaankaupasta vuosille 2013-2018, 16.11.2020
- UNCTAD (2020), tilastot viennin keskittymisen indikaattoreille. Saatavilla: <http://unctadstat.unctad.org/EN/IndicatorsExplained.html>
- Valtiovarainministeriö (2017), "Taloudellinen katsaus, kevät 2017", Valtiovarainministeriön julkaisu 17a/2017.

1 Talousnäkömät

1.1 Kansainvälinen talous

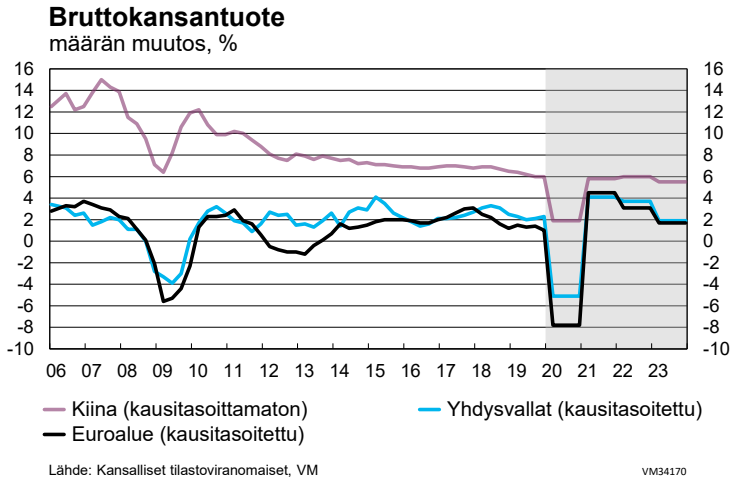
Maailmantalous elpyy vuonna 2021

Maailmantalous elpyy koronaviruspandemian aiheuttamasta syvästä taantumasta vuoden 2021 kuluessa. Elpyminen painottuu vuoden jälkipuoliskolle. Maailmantalous kasvaa 4,7 % v. 2021 ja 3,8 % v. 2022. Myös maailmankauppa elpyy v. 2021.

Euroopan talous supistuu jälleen vuoden 2020 viimeisellä neljänneksellä edellisneljänneksen nopean kasvun jälkeen pandemian toisen aallon takia. Voimakkaat rajoitustoimet eri maissa vähentävät aktiiviteettia ja palveluiden näkömät ovat vielä epävarmat. Talous elpyy vuoden 2021 toisesta neljänneksestä lähtien. Euroalue kasvaa 4,5 % v. 2021 ja 3,1 % v. 2022.

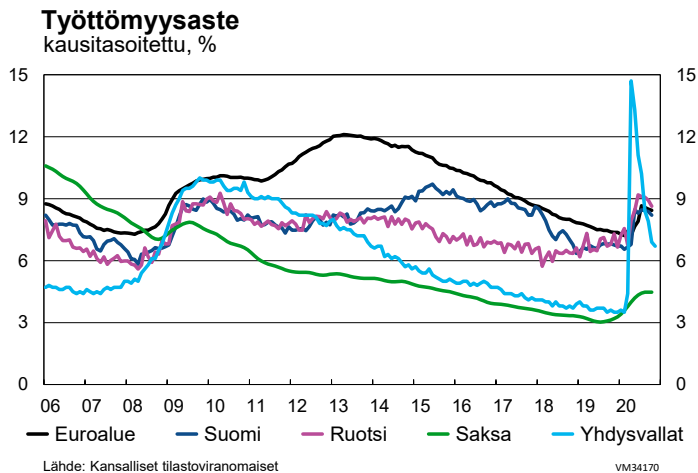
Myös Yhdysvaltojen talous on kärsinyt pandemian toisesta aallosta. Kokonaistuotanto supistuu yli 5 % v. 2020, mutta elpyy 4,1 prosentin kasvuun v. 2021 työllisyystilanteen kohennuttua ja aktiiviteetin lisääntyttyä. Voimakkaat elvytystoimet tukevat kasvua.

Kiinan talous on jo lähes palautunut kriisiä edeltävälle tasolle. Vienti vetää hyvin ja vähittäiskauppakin on piristynyt alkuvuoden romahduksen jälkeen. Kokonaistuotanto kasvaa 5,8 % v. 2021 ja 6 % v. 2022.

Japanissa ennakoivat indikaattorit viittaavat talouden elpymiseen koronakriisistä. Suhteessa muihin teollisuusmaihin pandemian vaikutus aktiviteettiin on ollut vähäisempi. Talouden kasvupotentiaali on kuitenkin vaatimaton rakenteellisista syistä. Talous elpyy 2,4 prosentin kasvuun v. 2021 ja kasvaa 1,1 % v. 2022.

Sopimuksettoman Brexitin uhka varjostaa Ison-Britannian talousnäkyymiä. Talous on hyvin palveluvaltainen, joten pandemian vaikutus on ollut ankara. Vuonna 2021 näkymien odotetaan kuitenkin kirkastuvan ja talouden elpyvän 3,4 prosentin kasvuun. Vuonna 2022 talous kasvaa 2,0 %.

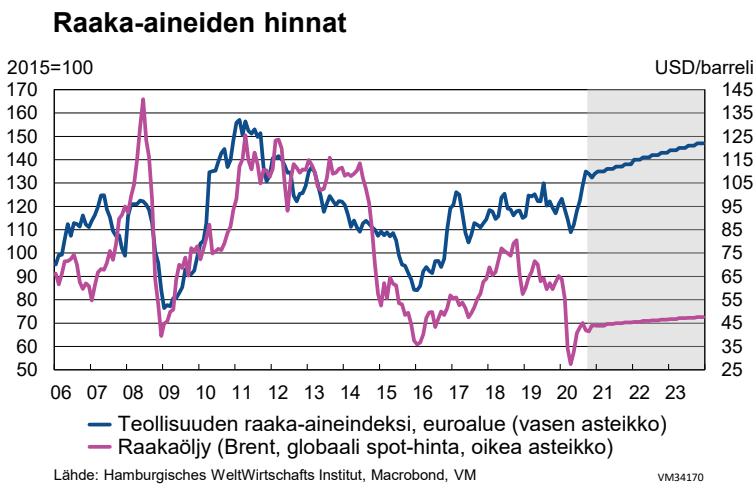

Suhteessa muihin Pohjoismaihin koronaviruspandemia on ollut Ruotsissa vakavampi mutta rajoittavat toimet kevyempiä. Kuluttajien luottamus on vahvaa ja teollisuuden näkymät ovat suhteellisen hyvät. Kokonaistuotanto elpyy 4,2 prosentin kasvuun v. 2021 ja talous kasvaa 2,3 % v. 2022.

Koronavirustilanne on vakava Venäjällä. Etenkin vuoden 2020 lopulla tilanne on pahentunut. Myös raakaöljyn maltillinen hintakehitys varjostaa näkymiä. Venäjä ja OPEC-maat lisäävät öljyntuotantoa maltillisesti tammikuusta 2021 lähtien. Kokonaistuotanto kasvaa 3,3 % v. 2021 ja 1,9 % seuraavana vuonna.

Raaka-aineiden hinnat nousussa

Teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat nousseet vuoden 2020 aikana pandemias- ta huolimatta. Metallien hinnat, mukaan lukien nikkelin hinta ovat niin ikään nousseet. Sellun hinta on sen sijaan laskenut nopeasti vuoden 2018 huipulta. Kaiken kaikkiaan raaka-aineiden hinnat nousevat ennusteperiodilla maltillisesti.

Hintakehitys vaatimatonta

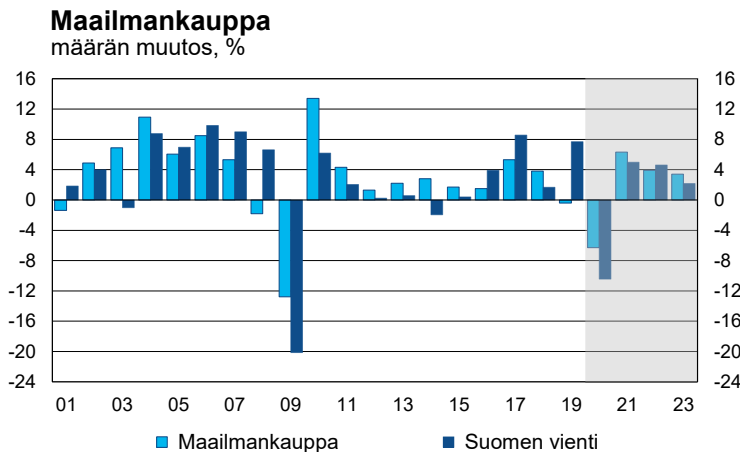
Kuluttajahintaindeksi on ollut euroalueella negatiivinen vuoden 2020 elokuusta lähtien. Erityisesti energian maltillinen hintakehitys on johtanut deflaatioon. Myös pohjainflaatio on hidastunut laajalti. Inflaatio on hidastunut teollisuusmaissa vuodesta 2018 lähtien, eikä sen nopeaa kiihtymistä ole näköpiirissä.

Korot ennätysellisen alhaisia

Lyhyet markkinakorot ovat euroalueella ennätysellisen matalalla tasolla. Myös muissa keskeisissä talouksissa korot ovat alhaalla. Valtionlainat ovat laskeneet euroalueella siinä missä Yhdysvalloissa on ollut hienoista nousua kesän jälkeen. Korot nousevat maltillisesti ennusteperiodilla.

Maailmankauppa elpyy verkkokaupan vetämänä

Maailmankauppa on kesästä lähtien elpynyt pandemian syvästä romahduksesta. Verkkokauppa on kasvanut voimakkaasti pandemian aikana. Maailman tavarakauppan kasvu on jo elpynyt kriisiä edeltävälle tasolle erityisesti nousevien talouksien vetämänä. Tavarakauppa kasvaa 6,3 % v. 2021 ja 3,9 % v. 2022.

Riskit painottuvat yhä alasuuntaan

Talousnäkymien riskit painottuvat alasuuntaan. Pandemiatilanteen luisuminen jälleen huonommaksi ns. kolmannen aallon ilmetessä alkuvuoden 2021 kuluessa on mahdollista. Toinen varteenotettava riski on laaja konkurssiaalto v. 2021, etenkin palvelualoilla. EU:n ja Ison-Britannian Brexit-neuvotteluiden kariutuminen haittaisi Euroopan talouskehitystä.

Yläsuuntaisista riskeistä huomattavin liittyy koronavirusrokotteen saatavuuteen ja mahdolliseen huomattavasti oletettua nopeampaan taloudenpitäjien luottamuksen palautumiseen ensi vuoden alkupuoliskon kuluessa, mikä lisäisi taloudellista aktiiviteettia maailmanlaajuisesti.

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,6	2,9	-4,6	4,7	3,8	3,0
Euroalue	1,9	1,3	-7,8	4,5	3,1	1,7
EU	1,9	1,4	-7,4	4,1	2,7	1,5
Saksa	1,3	0,6	-6,1	4,5	3,0	1,8
Ranska	1,8	1,5	-9,7	4,9	3,1	1,7
Ruotsi	2,0	1,4	-3,8	4,2	2,3	1,8
Iso-Britannia	1,3	1,3	-9,4	3,4	2,0	1,3
Yhdysvallat	3,0	2,2	-5,1	4,1	3,7	1,9
Japani	0,3	0,7	-5,8	2,4	1,1	0,5
Kiina	6,7	6,1	1,9	5,8	6,0	5,5
Intia ¹	6,1	4,2	-7,6	5,1	6,3	6,8
Venäjä	2,5	1,3	-4,5	3,3	1,9	0,9

1) Tilivuosi

Lähde: Eurostat, kansalliset tilastoviranomaiset, IMF, Maailmanpankki, VM

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
Maailmankaupan kasvu, %	3,8	-0,4	-6,3	6,3	3,9	3,4
USD/EUR	1,18	1,12	1,14	1,18	1,17	1,16
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	118,5	122,1	123,8	136,5	141,5	145,5
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	71,6	64,1	42,9	44,7	46,0	47,2
3 kk euribor, %	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	-0,4	-0,4
Valtion obligaatiot (10 v), %	0,7	0,1	-0,2	-0,3	-0,3	-0,2
Viennin markkinaosuus (2010=100) ¹	93,0	100,0	96,0	95,0	95,0	94,0
Tuontihinnat, %	3,5	0,4	-5,1	1,9	2,1	1,6

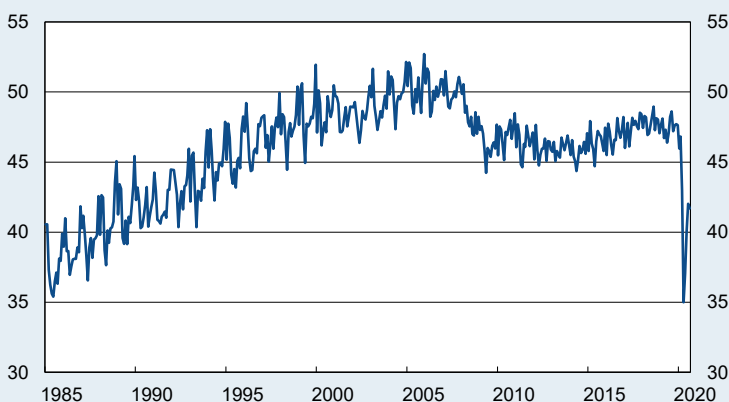
1) Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, CPB, HWWI, Reuters, VM

ONKO MAAILMANTALOUS AIEMPAA VÄHEMMÄN RIIPPUVAINEN RAAKAÖLJYSTÄ?

Kiihtyvä ilmastonmuutos on johtanut pyrkimykseen vähentää maailmantalouden riippuvuutta fossiilisista energialähteistä ja kehittää niiden sijaan uusiutuvia energialähteitä. Pariisin sopimuksen solmimisen jälkeen moni valtio ja Euroopan unioni ovat esittäneet hiilineutraalisuustavoitteita tuleville vuosikymmenille. Raakaöljy on keskeinen fossiilinen, hiilidioksidipäästöjä aiheuttava energiamuoto. Raakaöljyn korvaaminen vähemmän ilmastoa kuormittavilla energiamuodoilla on ollut jo melko pitkään esillä. Onko maailmantalouden öljyriippuvuus kuitenkin vähentynyt? Kysymykseen voi hakea vastausta tarkastelemalla ensin kokonaiskulutusta, ja sen jälkeen liikenteen, kotitalouksien sekä teollisuuden energiatarpeiden sekä sähköntuotannon trendejä, ja lopuksi talouskasvun ja raakaöljyn kysynnän kehitystä pidemmällä aikavälillä.

Raakaöljyn ja öljytuotteiden kulutus OECD-maissa miljoonaa tynnyriä päivässä

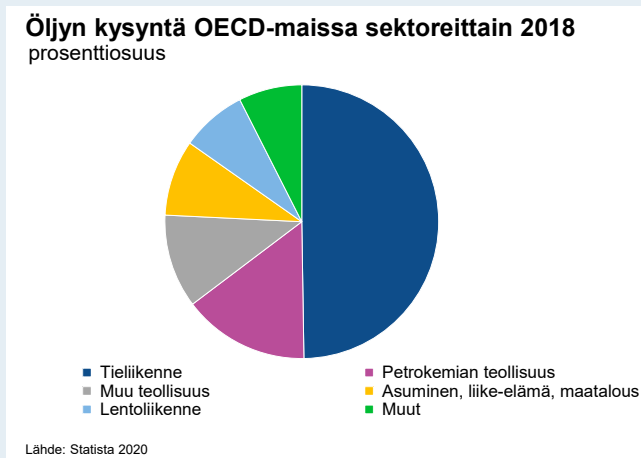

Lähde: Energy Information Agency (EIA) 2020

Kuvio 1.

Kuviossa 1 on esitetty raakaöljyn ja öljytuotteiden päivittäinen kokonaiskulutus OECD-maissa vuodesta 1980 lähtien. 1980-luvun lopulta lähtien öljyn kulutuksen kasvu jatkui tasaisesti vuonna 2008 puhjenneseen finanssikriisiin asti. Sen jälkeen kulutuksen kasvu on hidastunut tai jopa pysähtynyt. Kuvassa näkyy myös koronapandemian aiheuttama voimakas lasku öljyn kulutuksessa keväällä 2020. Kulutus on jossain määrin palautunut, mutta on edelleen alhaisella tasolla. Raakaöljyn kokonaiskulutuksen kasvu näyttäisi siis katkenneen globaaliin finanssikriisiin.

Vuonna 2018 tieliikenne kattoi lähes puolet raakaöljyn kysynnästä OECD-maissa. Petrokemian teollisuuden osuus oli n. 15 % ja muun teollisuuden runsaat 11 %. Asuminen, liike-elämä ja maatalous yhteenlaskettuna käsitti vajaa 9 %. Lentoliikenteen osuus oli vajaa 8 %. (ks. kuvio 2).

Kuvio 2.

Eri hallitusten strategiatoimin on pyritty korvaamaan liikenteessä polttomoottorihenkilöautoja sähkö- ja hybridautoilla. Lisäksi on kehitetty muita energialähteitä, kuten biokaasu. Raskas liikenne sen sijaan kulkee vielä pitkälti dieselillä, mutta silläkin sektorilla on lupaavia näkymiä, kuten biodiesel. Sähköautojen lukumäärä kasvoi v. 2019 40 % edellisvuodesta. Liikenteessä oli n. 7,2 miljoonaa sähköautoa. Autojen myynnistä n. 2,6 % oli sähköautoja. (IEA, 2020a.) Näiden trendien osalta eturintamassa ovat olleet teollisuusmaat, etenkin Yhdysvallat ja Eurooppa. Maailmanlaajuisessa tarkastelussa perinteiset voimanlähteet dominoivat yhä.

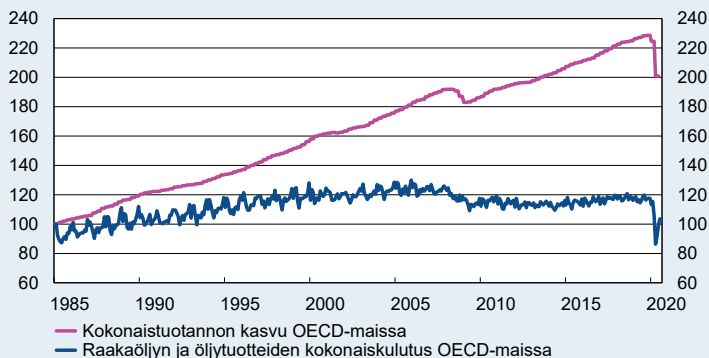
Raskaan teollisuuden osalta keskeisessä asemassa ovat kemian-, teräs- sekä sementtiteollisuudet. Näiden alojen energiatarve vastaa koko Yhdysvaltojen primäärienergian tarvetta. Erityisesti kemianteollisuudessa raakaöljyn kulutus on mittavaa. (IEA, 2020b.) Muovituotteiden kysyntä on yhä varsin laajaa, ja muovia täysin korvaavia materiaaleja ei vielä ole näköpiirissä (Lamb, 2020).

Asuinrakennusten osalta öljylämmitys alkaa olla ainakin Suomessa mennyttä teknologiaa (Tilastokeskus, 2019). Monella kaupunkialueella teollisuusmaissa on kaukolämpöverkko, ja pientalojen osalta hyödynnetään yhä enemmän aurinkosähköä ja maalämpöä. Tässäkin yhteydessä on syytä painottaa, että Suomi muiden teollisuusmaiden kanssa on muutoksen eturintamassa. Koko maailman mittakaavassa muutos etenee hitaammin.

Myös sähkön tuotannossa öljyriippuvuus on vähentynyt. Öljyllä tuotetun sähkön osuus koko tuotannossa on laskenut vuoden 1985 n. 11 prosentista alle neljään prosenttiin v. 2019 koko maailman tasolla. (Our World in Data, BP Statistical Review of World Energy and Ember, 2020.) Vesi- ja ydinvoima ovat perinteisiä vähäpäästöisiä energiatuotantomuotoja. Tuulivoima ja aurinkovoima ovat jo huomattavia energialähteitä. Muitakin uusiutuvia teknologioita on kehitteillä, kuten aaltovoima.

Taluskasvu sekä raakaöljyn ja öljytuotteiden kulutus OECD-maissa

1985=100

Lähde: OECD 2020, EIA 2020

Kuvio 3.

Kuviossa 3 esitetään maailmantalouden kasvu sekä raakaöljyn kasvu indekseinä vuosina 1985 – 2020. Kuvioista ilmenee, että samalla kun talous on kasvanut trendinomaisesti globaalia finanssikriisiä sekä nykyistä koronaviruspandemiaa lukuun ottamatta, öljyn kulutus on kasvanut selvästi hitaammin finanssikriisiin asti ja on ollut sen jälkeen lievästi alenevalla trendillä. Näyttäisi siltä, että taluskasvun ja raakaöljyn kulutuksen yhteys on heikentynyt erityisesti viimeisen runsaan kymmenen vuoden aikana.

Öljyriippuvuuden vähentymisellä maailmantaloudessa on monenlaisia vaikutuksia. Uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntämisen lisääntyminen hidastaa ilmastonmuutosta, mikä on myönteistä. Toisaalta monet öljyntuottajat ovat kehittyviä maita Lähi-Idässä, Afrikassa sekä Etelä-Amerikassa. Tuotantorakenteen muuttuminen muuhun kuin öljyn poraamiseen näissä maissa on hidas ja hankala prosessi. Suomen kannalta on merkittävää, että Venäjä on yksi maailman suurista raakaöljyn tuottajista. Venäjän talous on yhä lähes täysin riippuvainen öljyn ja maakaasun tuotannosta, eikä maa ole juuri ottanut askelia öljyriippuvuuden vähentämiseksi ja tuotantorakenteen laajentamiseksi.

Lähteet:

- Energy Information Administration (2020): OECD Countries, EIA, Crude Oil & Petroleum Products, Consumption, Total.
- Kansainvälinen energiajärjestö IEA (2020a): Global EV Outlook, Entering the decade of electric drive? <https://www.iea.org/reports/global-ev-outlook-2020>
- IEA, (2020b): The challenge of reaching zero emissions in heavy industry. <https://www.iea.org/articles/the-challenge-of-reaching-zero-emissions-in-heavy-industry>
- Lamb, Robert (2020): Can we ever replace plastic? <https://science.howstuffworks.com/environmental/green-science/can-we-replace-plastic.htm>
- OECD (2020): OECD Countries, OECD QNA, Gross Domestic Product, Gross Domestic Product - Expenditure Approach, Total, OECD Reference Year, Constant Prices, SA, Index
- Statista (2020), <https://www.statista.com/statistics/307194/top-oil-consuming-sectors-world-wide/>
- Tilastokeskus, 21.11.2019: Asuinrakennusten päälämmönlähteiden kehitys 2010-luvulla, https://www.stat.fi/til/asen/2018/asen_2018_2019-11-21_kat_001_fi.html.

1.2 Ulkomaankauppa

Vuoden 2020 kolmannella neljänneksellä maailmankauppa kasvoi nopeasti. Tavaroiden ulkomaankauppa on piristynyt kesästä alkaen ympäri maailmaa. Samaan aikaan palveluiden kansainvälinen vienti ja tuonti eivät lähteneet vastaavaan nousuun. Syksyn kehitys onkin vahvistanut käsitystä eri toimialojen eriaikaisesta toipumisesta. Ulkomaankauppa Suomessa on vuoden 2020 aikana seurannut tätä kansainvälistä kehitystä. Vuonna 2021 tavaroiden ulkomaankauppa toipuu nopeammin kuin palveluiden. Palveluiden ulkomaankaupan kasvua hidastaa matkailun hidas toipuminen, jonka ripeämmän kasvun odotetaan käynnistyvän vasta vuoden 2021 loppupuoliskolla ja jatkuvan vuoteen 2022. Ennustejakson loppua kohti, vuoteen 2023 mennessä, ulkomaankaupan volyymin ennakoidaan kurovan kiinni covid-19-epidemiasta johtuvaa kriisiä edeltävän tason.

1.2.1. Vienti ja tuonti

Vuoden 2020 alkupuoliskolla sekä vienti että tuonti supistuivat voimakkaasti, vaikka ulkomaankaupan supistuminen ei ole ollut yhtä voimakasta kuin euroalueella keskimäärin. Kesän ja syksyn aikana maailmankauppa ja Suomen vientikysyntä kasvoivat. Tällä on ollut suotuisa vaikutus tavaroiden ulkomaankauppaan. Vuoden 2020 lopulla covid-19-pandemian toinen aalto hidastaa toipumista ja kasvu on hitaampaa myös v. 2021 ensimmäisellä neljänneksellä. Palveluiden ulkomaankauppa supistui voimakkaasti v. 2020 ja vahvempaa kasvua odotetaan vasta vuoden 2021 lopulle. Palveluissa erityisesti matkailu- ja kuljetuspalveluiden kasvun nopeutuminen v. 2021 riippuu voimakkaasti covid-19-pandemiaan liittyvien riskien hälvenemisestä.

Viennin volyymin arvioidaan supistuvan 10,4 % v. 2020. Tämänhetkisten, vuoden 2020 kolmannelle neljännekselle ulottuvien tilastojen perusteella voidaan arvioida, että palveluiden vienti supistuu huomattavasti enemmän kuin tavaravienti, joka kääntyi jo kolmannella neljänneksellä kasvuun edelliseen neljännekseen verrattuna. Vuonna 2021 vienti kasvaa 5 % ja kasvun odotetaan painottuvan erityisesti vuoden loppupuoliskolle. Vuonna 2022 vienti kasvaa vielä 4,6 % ja v. 2023 2,2 %. Ennustejakson loppua kohden vienti saavuttaa jo kriisiä edeltävän tason.

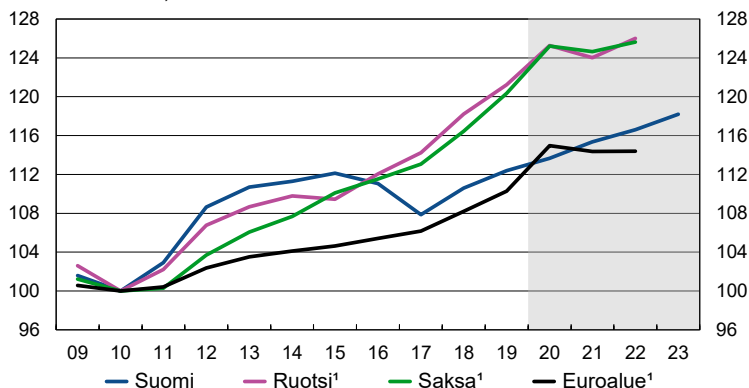
Tuonnin volyymi supistuu 7,5 % v. 2020. Sekä tavaroiden että palveluiden tuonti on tämänhetkisten tilastotietojen mukaan supistunut v. 2020 vientiä vähemmän. Tuontia on tukenut Suomen suhteellisen hyvä tautitilanne ja kotimaisen kulutuksen nopeampi toipuminen. Vuonna 2021 tuonti kasvaa 4,5 % ja 3,8 % v. 2022. Vientiyritysten tuotannon kasvu lisää muualta maailmasta tuotujen komponenttien kysyntää, tukien tuonnin kasvua ennustejakson loppua kohden. Myös palvelutuonnin elpyminen pitää yllä tuonnin kasvua. Investoinnit toisaalta kasvavat hitaasti lähivuosina, mikä vaikuttaa myös tuontiin hillitsevästi. Vuonna 2023 tuonnin ennustetaan kasvavan 2 %.

Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	1,7	7,7	-10,4	5,0	4,6	2,2
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	5,4	3,3	-7,5	4,5	3,8	2,0
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	4,2	-0,3	-4,7	1,8	1,9	1,6
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	3,5	0,4	-5,1	1,9	2,1	1,6

Yksikkötyökustannukset

2010=100, nimelliset

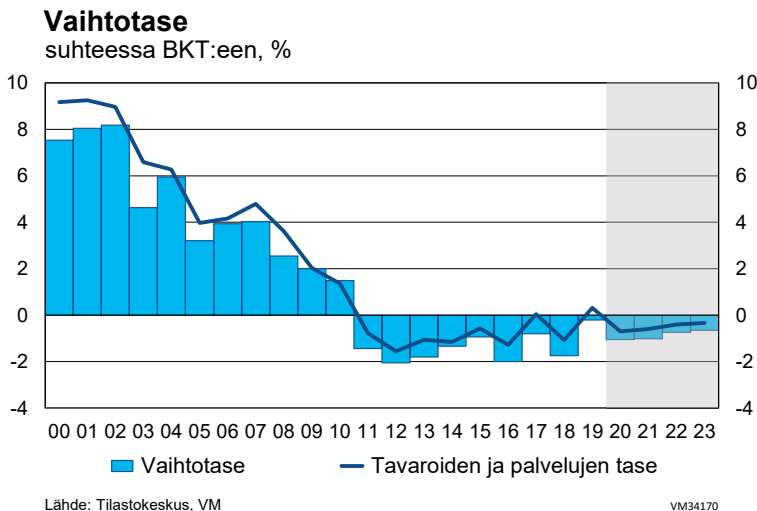
¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

VM34170

1.2.2. Hinnat ja vaihtotase

Vientihintojen odotetaan supistuvan 4,7 % ja tuontihintojen 5,1 % v. 2020. Sekä tavaroiden vienti- että tuontihinnat laskivat voimakkaasti alkuvuonna 2020 ja loppuvuoden aikana hinnat ovat kasvaneet maltillisesti. Raaka-aineiden ja öljyn hinnat laskivat vuoden ensimmäisellä neljänneksellä voimakkaasti, mikä heijastui myös joidenkin toimialojen hintoihin. Teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat kuitenkin olleet nousussa jo huhtikuusta lähtien, mutta öljyn hinta on jäänyt matalammalle tasolle. Palveluiden vienti- ja tuontihinnoissa ei vastaavaa supistumista ole nähty vuoden 2020 kolmannelle neljännekselle ulottuvien tilastotietojen perusteella. Vuonna 2021 sekä vienti- että tuontihinnat nousevat jälleen ja positiivinen kasvu jatkuu ennustejakson loppua kohti.

Vaihtosuhde vahvistui v. 2020 toisella neljänneksellä tavaroiden tuontihintojen vientihintoja voimakkaamman laskun myötä, mutta kolmannella neljänneksellä tuontihinnat kääntyivät nopeampaan kasvuun, mikä heikensi jälleen vaihtosuhdetta. Tuontihinnat jatkavat vientihintoja hieman nopeampaa kasvua myös vuonna 2021.

Vuonna 2020 tuonnin ja viennin arvo laskevat sekä volyymin supistumisen että hintojen laskun seurauksena. Viennin arvo heikkenee v. 2020 hieman tuontia nopeammin, mikä kasvattaa tavaroiden ja palveluiden taseen alijäämää väliaikaisesti, mutta seuraavina vuosina tase paranee. Vaihtotase on alijäämäinen tarkastelujakson loppuun, mutta alijäämä pienenee vuotta 2023 kohti.

Taulukko 7. Vaihtotase

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	-2,5	0,8	-1,6	-1,5	-1,0	-0,9
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-1,6	-1,3	-0,8	-1,0	-0,8	-0,8
Vaihtotase	-4,1	-0,5	-2,5	-2,5	-1,9	-1,7
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-1,8	-0,2	-1,0	-1,0	-0,7	-0,7

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot eivät laske

Vuoden 2020 kolmannella neljänneksellä yksityinen kulutus toipui selvästi kevään romahduksesta, mutta jäi silti 3,6 % vähäisemmäksi kuin vuotta aiemmin.

Covid-19-epidemia on muuttanut kulutuksen rakennetta siten, että palveluiden kulutuksesta säästyneet rahat on laitettu kestokulutustavaroihin ja lyhytikäisiin tavaroihin, kuten ruokaan. Palveluiden kulutus kasvoi heinä-syyskuussa selvästi edellisestä neljänneksestä, mutta jäi silti 7 % matalammaksi kuin vuotta aiemmin. Sen sijaan kestokulutustavaroiden ja lyhytikäisten tavaroiden kulutus kasvoi vuotta aiempaan verrattuna.

Teollisuuden ja kuluttajien luottamus saldo, kausitasoitettu

Kuluttajien luottamus omaan talouteen oli Tilastokeskuksen luottamustutkimuksen mukaan marraskuussa normaalitasolla. Tulorekisteristä poimitut ennakkotiedot palkkasumman kehityksestä viittaavat palkkasumman nousseen lokakuussa jo hieman suuremmaksi kuin vuotta aiemmin. Vähittäiskaupan myynnin määrä kasvoi lokakuussa yli 4 % vuotta aiemmasta. Henkilöautojen ensirekisteröinnit ovat syksyllä jääneet hieman viime vuoden määristä, mutta käytettyjen autojen kauppa on ollut vilkasta.

Palveluiden kulutuksen ennakoidaan covid-19-epidemian toisen aallon johdosta pysyvän heikkona vielä v. 2020 viimeisellä ja v. 2021 ensimmäisellä neljänneksellä. Ulkomaanmatkailuun sekä urheilu- ja kulttuuritapahtumiin liittyvien palveluiden odotetaan palautuvan kulutuseristä viimeisimpinä vuoden 2021 loppupuoliskolla. Palveluiden kulutuksen ennakoidaan vähenevän 7,5 % v. 2020, mutta kasvavan lähes 5 % v. 2021.

Kestokulutustavaroiden kulutuksen ennakoidaan kasvavan 2 % v. 2020, sillä toisesta aallosta huolimatta marraskuun maksukorttidata osoittaa tavaroiden kulutuksen pysyneen vahvana. Vuonna 2021 kestokulutustavaroiden kulutus kasvaa 7 % ja puoli-kestävien tavaroiden, kuten vaatteiden ja jalkineiden, kulutus 5 %.

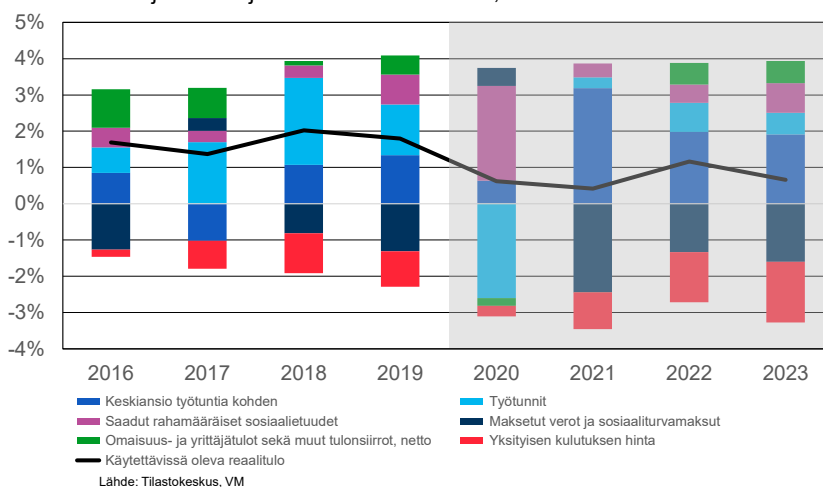
Lyhytikäisten tavaroiden kulutus kasvaa v. 2020 vajaat 3 % päivittäistavarakaupan hyötyessä ravintolakäyntien vähenemisestä. Vuonna 2021 lyhytikäisten tavaroiden kulutus kasvaa prosenttin.

Yksityinen kulutus kokonaisuudessaan vähenee 3,9 % v. 2020. Vuonna 2009 finanssikriisiin iskiessä Suomen talouteen yksityinen kulutus väheni 2,9 %.

Vuonna 2021 yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan 3,8 % kulutuksen palautuessa loppuvuodesta covid-19-epidemiaa edeltäneelle tasolle.

Vuonna 2022 kulutuksen kasvu hidastuu 2,5 prosenttiin ja v. 2023 edelleen 1,8 prosenttiin. Kotitalouksien säästämisaste pysyy koko ennusteperiodin ajan positiivisena, kulutuksen jäädessä käytettävissä olevia tuloja vähäisemmäksi.

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalityulo¹
muutos ja osatekijöiden kasvuvaiikutukset, %

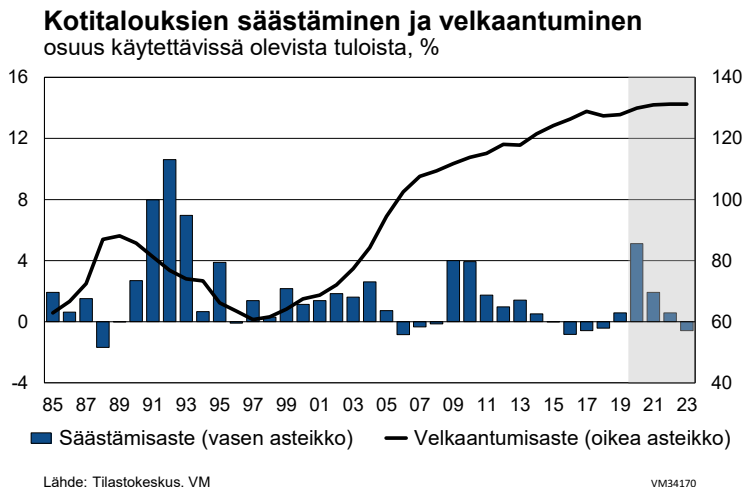
¹ Maksettujen verojen ja sosiaaliturvamaksujen kontribuutio sekä yksityisen kulutuksen hinta on esitetty kuviossa vastakkaismerkkisinä, koska ne noustessaan pienentävät käytettävissä olevaa reaalityuloa. Palkansaajakorvausten kontribuutio on jaettu palkansaajien työtuntien muutokseen ja työtuntia kohden laskettuun palkansaajakorvausten (keskiansioiden) muutokseen.

Kotitalouksien yhteenlaskettua ostovoimaa kuvaava käytettävissä oleva reaalitylo on kasvanut vuosina 2016-2019 keskimäärin vajaat 2 % vuodessa. Kuviossa maksetut verot ja sosiaaliturvamaksut sekä yksityisen kulutuksen hinta esitetään miinusmerkkinä, sillä niiden kasvu pienentää kotitalouksien käytettävissä olevaa reaalityloa.

Vuosina 2020-2021 käytettävissä olevan reaalitylon ennustetaan kasvavan selvästi hitaammin; vain noin puoli prosenttia vuodessa.

Vuonna 2020 käytettävissä olevaa reaalityloa tuo alaspäin erityisesti lomautusten ja työttömyyden kasvun aiheuttama työtuntien väheneminen. Työtuntien väheneminen pienentää suoraan kotitalouksien saamia palkansaajakorvauksia, vaikka tuntia kohden laskettu keskiansio kasvaakin hieman.

Palkansaajakorvausten laskua kompensoivat kuitenkin saadut rahamääräiset sosiaalietuudet, kuten työttömyyskorvaukset, jotka kasvavat voimakkaasti v. 2020. Automaattisina vakauttajina kriisissä toimivat myös maksetut verot ja sosiaaliturvamaksut, jotka poikkeuksellisesti laskevat v. 2020 palkkasumman pienentyessä, ja siten nostavat kotitalouksien ostovoimaa.

Taulukko 8. Kulutus

	2019	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	1,8	0,8	-3,9	3,8	2,5	1,8
kotitaloudet	95,4	1,9	0,9	-3,9	3,8	2,6	1,8
kestokulutustavarat	7,7	4,5	2,9	2,4	7,1	1,0	2,8
puolikestävät kulutustavarat	7,5	2,3	2,4	-7,4	5,0	2,5	2,5
lyhytikäiset tavarat	27,0	0,3	-0,8	2,7	0,9	0,3	0,8
palvelut	53,3	2,4	1,7	-7,5	4,7	3,9	2,2
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,3	-1,3	-0,5	-3,0	3,0	1,0	1,0
Julkinen kulutus		1,6	1,1	1,4	3,1	-0,7	-0,7
Kulutus yhteensä		1,7	0,9	-2,3	3,6	1,5	1,0
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		3,1	2,8	0,9	1,4	2,6	2,3
Yksityisen kulutuksen hinta		1,1	1,0	0,3	1,0	1,4	1,7
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitylo		2,0	1,8	0,6	0,4	1,2	0,7
		prosenttia					
Kulutuksen suhde bruttokansantuotteeseen (käypiin hintoihin)		75,8	75,4	76,2	77,0	76,5	76,3
Kotitalouksien säästämisaste		-0,4	0,6	5,1	1,9	0,6	-0,6
Kotitalouksien velkaantumisasiaste ¹		127,4	127,8	130,0	131,0	131,2	131,2

1) Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkisen kulutuksen suurimmat erät koostuvat henkilöstökuluista sekä ostetuista tavaroista ja palveluista. Julkisesta kulutuksesta noin kaksi kolmasosaa koostuu paikallishallinnon kulutuksesta, neljännes valtion ja loput sosiaaliturvarahastojen kulutuksesta.

Väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu, pääministeri Marinin hallituksen etupainotteisesti toimeenpannut menolisäykset ja covid-19-epidemiasta seuranneet tukitoimet ja panostukset kasvattavat julkisia kulutusmenoja v. 2020. Julkisten kulutusmenojen kasvu on kuitenkin jäämässä aiemmin ennakoitua maltillisemmaksi. Kiireettömän terveydenhuollon lykkääntymisestä ja julkisiin palveluihin vaikuttaneista rajoituksista on syntynyt kertaluonteisia säästöjä, jotka ovat hillinneet kulutusmenojen kasvua ja osin siirtäneet menoja ja hoitovelkaa tuleville vuosille.

Vuonna 2021 julkisten kulutusmenojen kasvun arvioidaan kiihtyvän. Covid-19-epidemia ja sen torjunta aiheuttavat merkittäviä kulueroja julkiseen talouteen vielä ensi vuonna mm. testauksen ja väestön rokottamisen osalta. Lisäksi kriisin aikana muodostuneen palvelu- ja hoitovelan purkamisen arvioidaan aiheuttavan menopaineita epidemian helpottaessa.

Julkisten kulutusmenojen arvon kasvu jatkuu myös vuosina 2022-2025, mutta kulutuksen määrä supistuu vuosina 2022-2023, kun covid-19-kriisistä seuranneet lisäpanostukset ja muut kertaluonteiset menolisäykset päättyvät.

1.3.3 Yksityiset investoinnit

Investointiympäristössä vallitsee edelleen epävarmuus

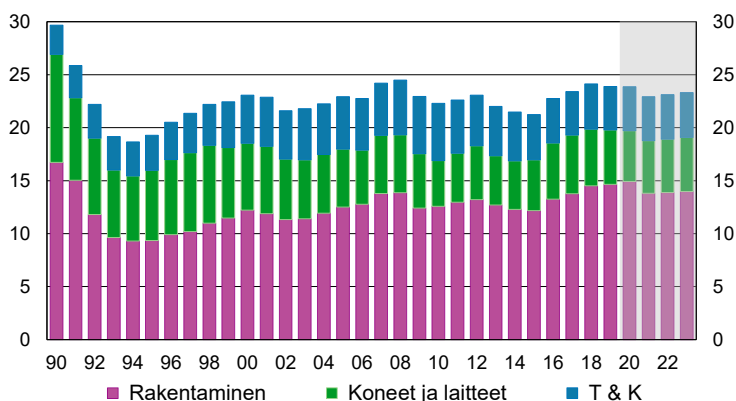
Maailmantalouden epävakaa tila heijastuu yritysten investointihalukkuuteen sitä heikentävästi vielä v. 2021. Rakentaminen laskee v. 2020 aiemmin ennakoitua loivemmin, mutta lasku jyrkkenee v. 2021.

Vuoden 2020 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä yksityiset investoinnit laskevat 4,2 % verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Ennusteessa yksityiset investoinnit pienenevät 6,0 % v. 2020 ja 2,0 % v. 2021. Kasvu on heikointa tämän vuoden neljännellä neljänneksellä ja jatkuu heikkona vielä vuoden 2021 alussa epävarmuuden vallitessa. Kokonaisuudessaan yksityisten investointien kasvu jää lähivuosina vaisuksi. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on ennustejaksolla lähellä nollaa, joten niiden suhde BKT:hen jää ennustejakson lopussa noin 19 prosenttiin.

Uusien asuntojen rakentaminen vähenee roimasti v. 2021, mutta asuntoinvestoinnit kääntyvät taas kasvuun v. 2022. Asuntoja alettiin rakentaa vuoden 2020 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana selvästi keskimääräistä enemmän, mutta lupakehitys on ollut heikompaa. Näin ollen aloitusten määrän odotetaan laskevan, joten asuinrakennusinvestoinnit vähenevät ennusteessa v. 2021 6 %. Rakentamisen aloitusten ennakoidaan myös lykkääntyvän. Vuoden 2021 jälkeen asuntoaloitusten määrä palaa lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoa, ja asuntoinvestoinnit kasvavat vuosina 2022 ja 2023.

Investoinnit

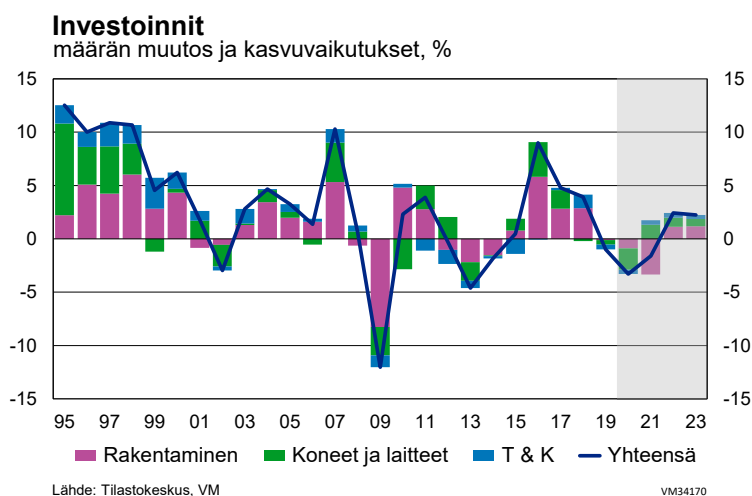
suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

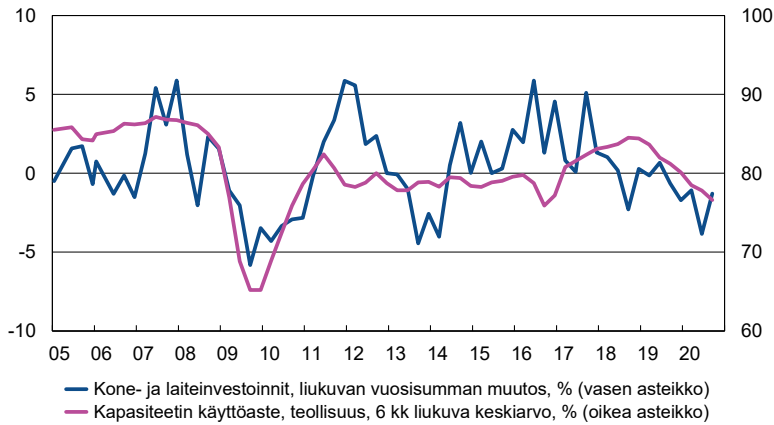
VM34170

Muut talonrakennusinvestoinnit vähenevät lievästi tänä vuonna, ja ensi vuonna niiden väheneminen voimistuu. Toimitilarakentamisessa aloitustahti on ollut heikohkoa. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit kasvavat ennustejakson alussa infrastruktuuri-investointien ansiosta. Kasvu taittuu v. 2021, ja tämän jälkeen kasvu on 1,3 % vuositasolla.

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit vähenevät merkittävästi v. 2020, mutta palautuvat taas v. 2021, kun liiketoimintaympäristö muuttuu vakaammaksi. Ennustejakson loppua kohti vahvempi kysyntä sekä kansainvälisesti että kotimaassa tukee kone- ja laiteinvestointeja. Lisäksi teollisuuden suurhankkeiden käynnistymistodennäköisyys kasvaa ennustejakson loppua kohti. Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat 3,9 % v. 2022 ja 3,2 % v. 2023. Tutkimus- ja kehittämismenot supistuvat ennustejakson alussa, mutta kasvavat sen jälkeen koko ennustejakson.

Investoinnit ja kapasiteetin käyttöaste

Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinoelämän keskusliitto

VM34170

Taulukko 9. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2019	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	52,5	5,8	0,5	-2,2	-6,0	2,0	2,1
asuinrakennukset	30,2	4,5	-2,1	-2,0	-6,0	2,0	1,9
muut talorakennukset	22,3	7,8	4,1	-2,5	-6,0	2,0	2,3
Maa- ja vesirakennukset	8,8	0,1	-4,0	3,1	-1,5	1,3	1,3
Koneet ja laitteet	21,6	-0,8	-1,8	-9,3	6,5	3,9	3,2
T&K-investoinnit ¹	17,2	7,2	-2,6	-2,3	2,5	2,5	2,0
Yhteensä	100,0	3,9	-1,0	-3,3	-1,6	2,4	2,2
yksityiset	82,1	3,7	-1,6	-6,0	-2,0	3,8	3,7
julkiset	17,9	5,0	2,1	9,0	0,1	-2,7	-3,8
				prosenttia			
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		24,1	23,9	23,9	22,9	23,1	23,3
yksityiset		19,9	19,6	19,0	18,2	18,7	19,1
julkiset		4,2	4,3	4,8	4,7	4,5	4,2

1) Sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

Kokonaisinvestoinneista noin 20 % on julkisia investointeja, joista runsas puolet koostuu paikallishallinnon ja vajaa puolet valtionhallinnon investoinneista. Sosiaaliturvarahastojen osuus on hyvin pieni. Julkisista investoinneista vajaa 30 % on maa- ja vesirakennusinvestointeja ja saman verran on muita rakennusinvestointeja. Tutkimus- ja kehittämisinvestointien osuus on runsas neljännes sekä koneiden ja laitteiden runsas 10 %.

Julkiset investoinnit ovat olleet viime vuosina korkealla tasolla, yli 4 % suhteessa BKT:hen. Vuonna 2020 niiden arvioidaan kasvavan edelleen.

Pääministeri Marinin hallituksen käynnistämät elvytystoimet ja hallitusohjelman mukaiset toimet nostavat investointeja tuntuvasti v. 2020. Etenkin valtionhallinnon investointeja kasvattavat panostukset väylähankkeisiin sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Myös paikallishallinnon investoinnit kasvavat v. 2020. Kasvua aiheuttavat mm. sote-rakentaminen sekä kuntainfraan tehtävät panostukset. Julkisten investointien ripeä kasvu pysähtyy v. 2021, mutta investoinnit jäävät kuitenkin korkealle tasolle.

Julkisten investointien arvioidaan kehittyvän alavireisesti ennustejakson viimeisinä vuosina. Vuonna 2022 paikallishallinnon investointien supistuminen näkyy koko julkisten investointien laskemisena. Paikallishallinnon investointien pitkään jatkunut kasvu taittuu johtuen mm. sairaalarakentamisen hidastumisesta.

1.4 Kotimainen tuotanto

1.4.1 BKT

Talouden toipuminen pääsee toden teolla vauhtiin vuonna 2021

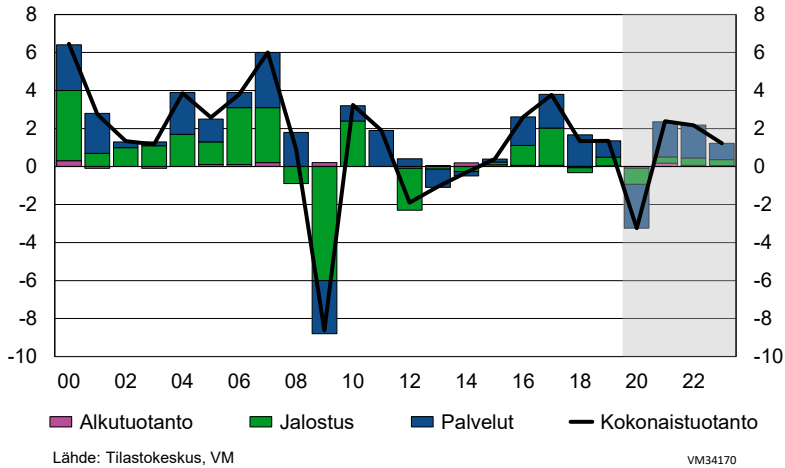
Ensimmäisen aallon jälkeinen epidemiatilanteen paraneminen näkyi kolmannella neljänneksellä taloudellisen aktiviteetin toipumisena. Erityisesti teollisuus kasvoi hyvin sektorin omista heikoista odotuksista huolimatta. Myös palveluiden kehitys on ollut hieman ennustettua parempaa. Finanssipoliittinen elvytys on toiminut taloudellista aktiviteettia tukevana ja poistanut epävarmuutta tulevasta. Epidemiatilanne on myös Suomessa pahentunut vuoden 2020 viimeisen neljänneksen loppua kohden. Tämän takia Suomen BKT:n ennustetaan supistuvan vielä hieman vuoden lopulla. Koko vuonna 2020 BKT:n ennustetaan vähenevän 3,3 % edellisvuodesta.

Vuonna 2021 talouskasvu käynnistyy uudelleen, ensin teollisuudessa ja myöhemmin palveluissa. Teollisuuden toipumista on nopeuttanut maailmankaupan ripeä palautuminen. Ennusteessa vuoden 2021 kolmas neljännes on talouden kiivainta kasvuaikaa, koska silloin arvioidaan mm. majoitus- ja ravitsemispalveluiden sekä liikennepalveluiden kysynnän lisääntyvän voimakkaasti. Vuoden 2021 kasvua laskee rakentamisen väheneminen. Rakentamisessa palataan hitaasti aikaisemmilta korkeilta tuotannon tasoilta lähemmäs normaalia kysyntäympäristöä. Lisäksi maa- ja vesirakentamisen elvytys päättyy vähitellen v. 2021. Vuonna 2021 talous kasvaa yhteensä 2,5 %.

Vuoden 2021 sisäisen kasvun ennustetaan olevan hyvin nopeaa, jonka vuoksi vuoden 2022 kasvu tulee pitkälti edellisvuoden noususta. Vientikysynnän voimakas kasvu lähivuosina pitää Suomen teollisuuden pyörät pyörimässä. Vuonna 2022 sekä kotimainen että kansainvälinen kysyntä ylläpitävät talouskasvun kahdessa prosentissa. Vuonna 2023 talous palaa lähelle pitkän aikavälin keskimääräistä kasvuvauhtiaan samalla kun tuotantokuilu umpeutuu.

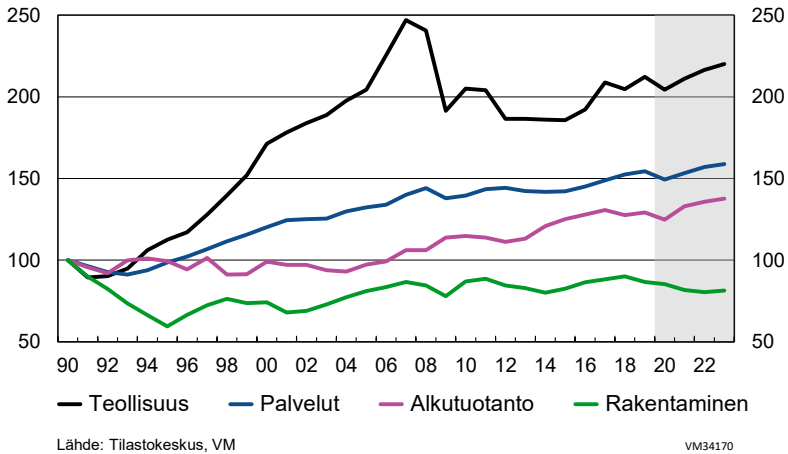
Palvelut, jotka muodostavat 70 % Suomen koko taloudesta, vaikuttavat eniten sekä vuoden 2020 talouden supistumiseen että siitä eteenpäin talouden kasvuun.

Kokonaistuotanto toimialoittain määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

Alkutuotanto vähenee voimakkaasti v. 2020, kun viljasato jää 20 % keskimääräistä satoa pienemmäksi kuivan alkukesän takia. Myös metsäteollisuuden heikko kysyntä alkuvuonna lakkoineen vähensi metsätalouden hakkuita. Keskimääräisen viljasadon oletus v. 2021 nostaa maatalouden tuotannon normaalille tasolle. Niin ikään hakkuiden ennustetaan kasvavan v. 2021 ja samalla metsätalouden tuotanto kasvaa.

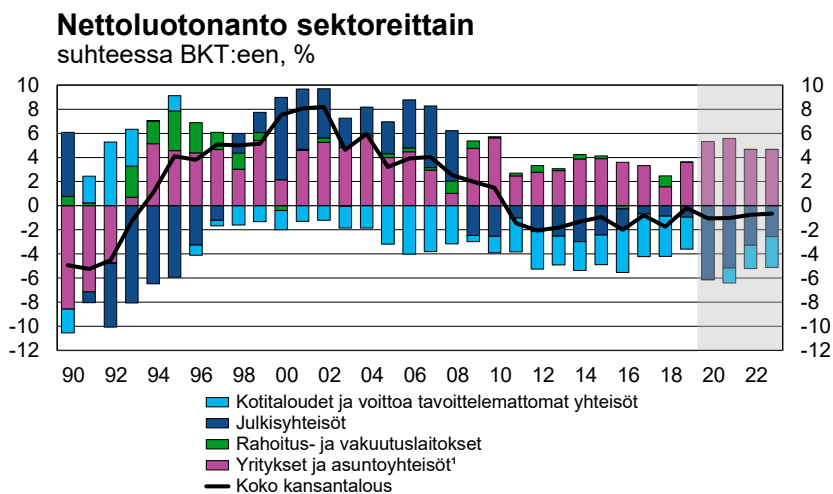
Tuotanto 1990=100

Vuosien 2022 ja 2023 alkutuotannon ennuste on lähellä keskimääräistä vuosikasvuun.

Tuottavuus heikkenee työtuntia kohden laskettuna 0,7 % v. 2020. Työllisiä kohden laskettuna tuottavuus alenee 1,8 %. Vuonna 2021 tuottavuus työtuntia kohden kasvaa 2,1 %, jonka jälkeen vuosikasvu hidastuu keskimäärin noin prosenttiin vuosina 2022 ja 2023. Toimintaylijäämän arvioidaan supistuvan v. 2020 vajaa 6 %, mutta lisääntyvän suunnilleen vastaavasti vuosina 2021 ja 2022. Suomen yksikkötyökustannukset nousevat keskimäärin noin 1,3 % vuosina 2020-2023.

Voimakkaalla julkisen talouden velkaantumisella on tasoitettu yksityisen sektorin kohtaamaa shokkia. Kotitalouksien lisääntynyt varovaisuus näkyy niiden nettorahoi-
tusaseman paranemisena.

1) Sisältää rahoitussektorin vuosina 2020-2023

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

1.4.2 Jalostus

Maailmankaupan ripeä toipuminen tuo teollisuuden kysyntää

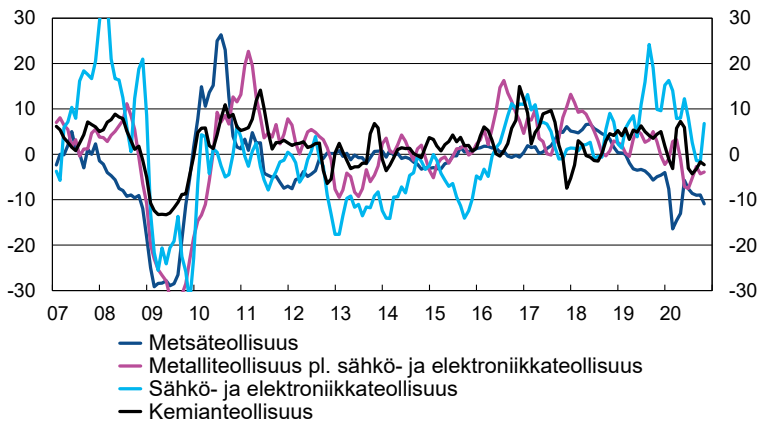
Teollisuuden tuotannon supistuminen päättyi vuoden 2020 kolmannella neljänneksellä. Tämä oli yllätys sekä teollisuudelle itselleen että ennustajille. Vaikka teollisuuden uusien tilausten arvo oli supistunut tammi-lokakuun aikana n. 13 %, se ei ole näkynyt tuotantoluvuissa vastaavalla tavalla. Tuotannon määrän arvioidaan vähenvän vajaa 4 % v. 2020.

Kasvua ennustetaan vuoden 2020 alusta lukien, kun kansainvälinen kauppa voimistuu ja vienti pääsee vauhtiin. Teollisuustuotannon ennustetaan kasvavan ripeästi v. 2021. Koko vuoden kasvu on 3,3 %. Kasvun ennustetaan jatkuvan hyvänä aina vuoteen 2023 asti.

Metsäteollisuuden ovat vaikuttaneet covid-19-pandemian seurauksena paperin voimakas, yli viidenneksen, vähentynyt kysyntä sekä alkuvuoden lakot. Kemianteollisuudessa alkuvuosi oli hankala, mutta kolmannella neljänneksellä kasvua tuli jo mukavasti. Metalliteollisuudessa kehitys on ollut heikkoa alkuvuonna ja kolmannella neljänneksellä nähtiin pieni tuotannon kasvu edellisestä neljänneksestä. Poikkeuksen tekee sähkö- ja elektroniikkateollisuus, joka on kasvanut jo kolmen neljänneksen ajan v. 2020.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi toimialoittain

3 kk:n liukuvan ka:n muutos vuodentakaiseen, %

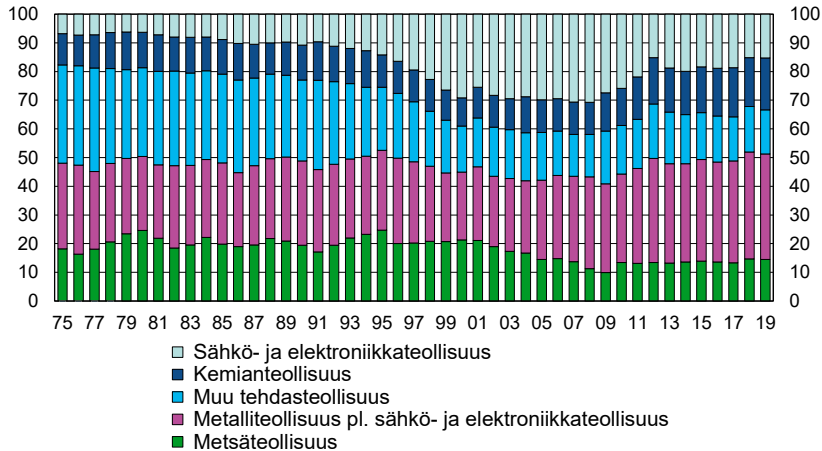

Lähde: Tilastokeskus

VM34170

Toimialojen omat odotukset ovat edelleen hyvin vaisuja. Metalliteollisuus odottaa edelleen heikkenevää tuotantoa vuoden 2021 ensimmäiselle neljännekselle. Sen sijaan metsä- ja kemianteollisuus odottavat silloin jo kasvua. Uudet tilaukset ovat pudonneet eniten metsäteollisuudessa. Metalliteollisuudessa uudet tilaukset ovat kääntyneet uudelleen laskuun matalalta tasoltaan syyskuussa 2020. Metalliteollisuus vastaa suurimmasta osasta teollisuuden arvonlisäyksestä, kuten seuraavasta kuviosta näkyy. Metalliteollisuuden tuotteiden kysyntä on epävarmalla pohjalla johtuen investointien elpymisaikataulusta. Kemianteollisuudessa tilauskanta jo kasvaa. Kemianteollisuus on toiseksi suurin teollisuuden ala ja vastaa kooltaan noin puolta metalliteollisuudesta.

Tehdasteollisuus toimialojen osuus arvonlisäyksestä, %

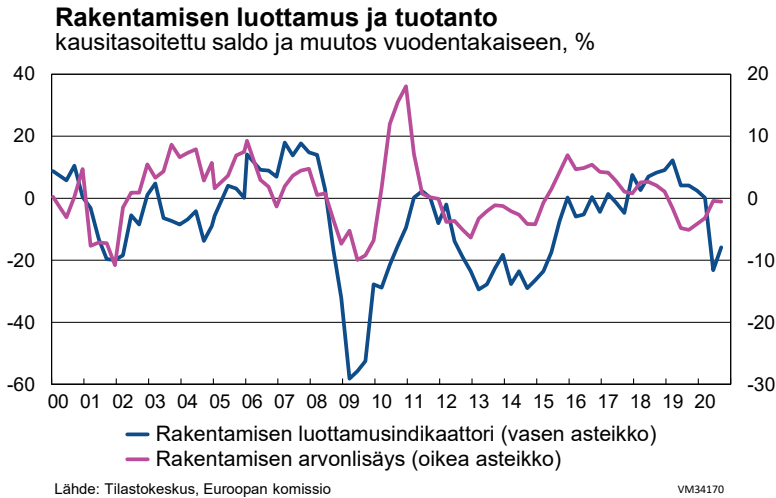
Lähde: Tilastokeskus

VM34170

Rakentamisen aloitusmäärät normalisoituvat ja rakentaminen vähenee lähivuosina

Tuoreet tilastotiedot muuttivat rakentamisen kuvaa alkuvuodesta. Aiempi vuoden 2020 kasvu on muuttunut nyt supistumiseksi. Covid-19-epidemia ei ole juurikaan haitannut uudisrakentamista, mutta korjausrakentamista se on viivytännyt ja siirtänyt hankkeita eteenpäin. Rakennusalan odotukset tulevasta talvesta ovat heikkoja. Kuten kuvioista näkyy tuotanto ja odotukset ovat menneet eri suuntiin. On mahdollista, että rakennussektorin yleinen pessimismi vaikuttaa kyselytuloksiin. Odotusten pitkän aikavälin keskiarvo on nimittäin lievästi negatiivinen. Toisaalta lupakehitys on ollut varsin heikkoa.

Asuntoja on aloitettu rakentaa varsin vilkkaasti. Syyskuun loppuun mennessä oli aloitettu jo 30 500 asunnon rakentaminen ja koko vuoden ennuste on 36 000 aloitusta. Asuntotuotantoa on myös elvytetty tänä vuonna. Edelleen hyvin matalina pysyvät korot ylläpitävät niin omistusasujien kuin kiinteistösijoittajien kysyntää Suomen asuntomarkkinoilla. Vuokra-asuntotarjonnan kaksinkertaistuminen pääkaupunkiseudulla ja jatkuva kasvutrendi hillitsevät vähitellen kysyntää. Vuonna 2021 asuntojen aloitusmäärän arvioidaan laskevan noin 32 000 ja v. 2022 edelleen 31 000 asuntoon.

Toimitilarakentaminen ylläpitää rakentamista v. 2020 edelleen, koska monia hankkeita on aloitettu, ja niiden rakennusaika on lähes puolitoista vuotta. Vuonna 2021 uusia aloituksia on selvästi vähemmän, koska rakennuslupamäärissä on voimakas laskusuunta. Toimisto- ja liiketilojen käyttöasteet ovat laskeneet covid-19-epidemian seurauksena. Vaikutus voi jäädä pidemmäksikin aikaa, kun nyt on huomattu sekä yrityksissä että julkisella sektorilla etätöiden tehokkuushyödyt ja kiinteistömenojen säästöpotentiaali.

Maa- ja vesirakentamisen liikevaihdon ja määrän kasvu on ollut kaksinumeroista v. 2020. Kasvua ovat tuoneet sekä tienpidon ylläpitomenojen tasokorotus että elvytys Hankkeet.

Rakentamisen ennustetaan vähenevän hieman v. 2020. Vuonna 2021 rakentaminen vähenee selvästi, koska myönnettyt rakennusluvut ovat vähentyneet voimakkaasti. Erityisesti julkisten palvelurakennusten pitkä ja poikkeuksellisen korkea kasvuperiodi näyttäisi jäävän historiaan. Vuonna 2021 korjaamisen kasvu nopeutuu, kun patoutunut kysyntä purkautuu. Vuonna 2022 rakentaminen ei enää supistu, mutta vuositasolla kasvu jää vielä vuoden 2021 alapuolelle.

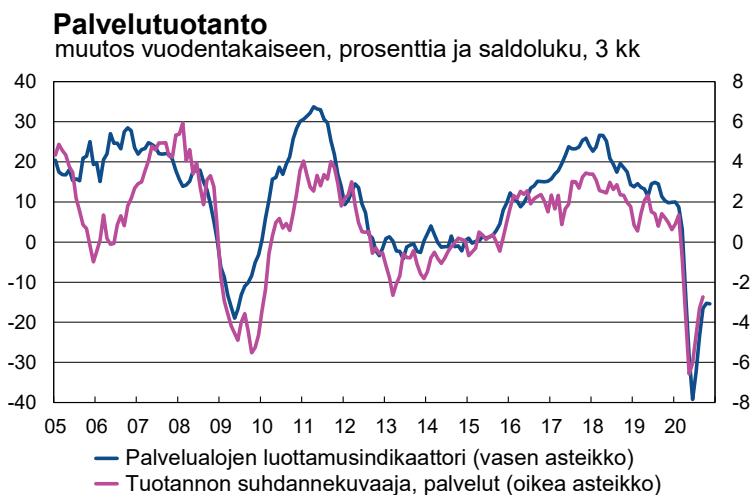
1.4.3 Palvelut

Palveluiden tuotanto nousee epidemian poistuessa

Palvelutuotanto kääntyi kasvuun vuoden 2020 kolmannella neljänneksellä kotimaisen kysynnän voimin, sillä palveluvienti laski edelleen kolmannella neljänneksellä. Loppuvuonna palvelutuotanto laskee uudelleen, koska koronaepidemiaan liittyvät tautitapaukset ovat voimakkaassa kasvussa. Julkiset palvelut kääntyivät kasvuun kolmannella neljänneksellä, vaikka ovatkin vielä miinuksella koko vuoden tasolla. Vaikuttaa siltä, että palvelutuotannon kasvu ajoittuu osin vuoteen 2021, koska esimerkiksi terveydenhuoltopalveluissa hoitoja on siirtynyt myöhempisiin ajankohtiin.

Palvelualoista liikenne sekä majoitus- ja ravitsemispalvelut kärsivät eniten covid-19-pandemiasta. Rahoitus- ja vakuutus toiminta on kehittynyt hyvin ja sen odotukset ovat niin ikään myönteiset loppuvuoden 2020 osalta. Myös informaatio- ja viestintäpalvelut ovat menestyneet tilanteesta huolimatta ja niiden odotukset loppuvuodesta 2020 ovat hyvät. Viimeisellä neljänneksellä ravitsemisalalan palvelut supistuvat lyhennettyjen aukioloaikojen takia.

Vähittäiskauppa on menestynyt muuta palvelusektoria ja erikoiskauppaa paremmin. Sen näkymät ovat joulumyynnin osalta hyvät. Suhdannebarometrin mukaan palvelualat kokonaisuutena odottivat lokakuussa myynnin heikentyvän viimeisellä neljänneksellä ja jäävän suunnilleen sille tasolle myös vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä.

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

VM34170

Palvelutuotannon arvioidaan supistuvan 3,3 % v. 2020. Vuoden 2021 kasvu on 2,6 %, minkä jälkeen palvelutuotannon kasvu vähitellen hidastuu ja palaa keskimääräisille kasvuvauhdeille vuosina 2022 ja 2023.

Taulukko 10. Tuotanto toimialoittain

	2019	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	osuus, % ¹	määrän muutos, prosenttia					
Teollisuus	20,5	-2,0	3,7	-3,8	3,3	2,6	1,7
Rakentaminen	7,5	2,1	-3,9	-1,1	-4,3	-1,4	1,3
Maa- ja metsätalous	2,7	-2,3	1,2	-3,8	6,6	2,2	1,4
Teollisuus ja rakentaminen	28,0	-0,9	1,6	-3,1	1,2	1,5	1,5
Palvelut	69,4	2,4	1,2	-3,3	2,6	2,5	1,1
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	1,3	1,3	-3,2	2,4	2,2	1,2
Bruttokansantuote markkinahintaan		1,5	1,1	-3,3	2,5	2,0	1,4
Kansantalouden työn tuottavuus		-1,0	0,2	-0,7	2,1	1,4	0,6

1) Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan

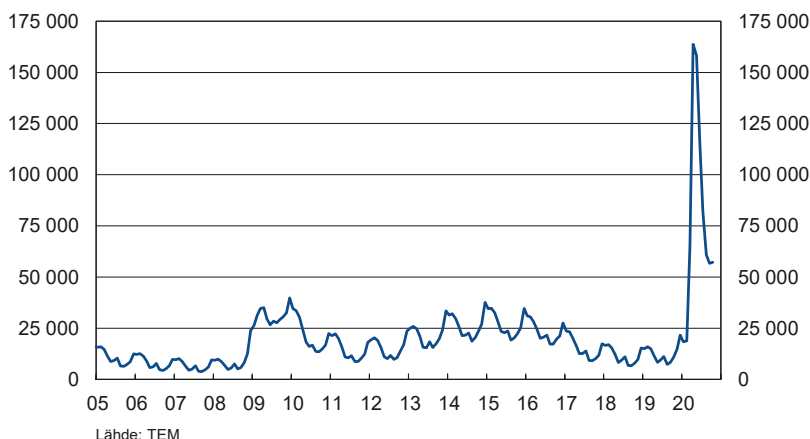
1.5 Työvoima

Työllisyys heikentyy ja työttömyys lisääntyy aluksi

Työllisyys on heikentynyt varsin selvästi v. 2020. Työllisyysasteen trendi oli lokakuussa 71,7 %, mikä on yli prosenttiyksikön pienempi kuin tammikuussa. Työllisten määrä oli tammi-lokakuussa 37 000 vähäisempi kuin vuosi sitten. Tosin toukuusta alkaen työllisten trendi on kohentunut. Jatkovaa kokoaikatyötä tekeviä on v. 2020 ollut vuotta 2019 enemmän, mutta määräaikaista kokoaikatyötä tekeviä ja osa-aikatyöllisiä on ollut selvästi vähemmän. Lisäksi alityöllisten määrä on lisääntynyt runsaasti. Tehdyn työn eli työtuntien määrä on supistunut lähes tuplasti työllisiä enemmän, 2,6 %. Suurinta työllisyyden lasku on ollut kaupan alalla, sosiaalihuollon sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnan palvelualoilla. Työllisyys on lisääntynyt energiahuollossa ja eräillä liike-elämän palvelualoilla.

Heikosta ja epävarmasta taloustilanteesta johtuen työmarkkinat eivät nyt vedä työvoimaa, sillä työvoiman ulkopuolella olevien määrä on v. 2020 lisääntynyt. Etenkin piilotyöttömiä on ollut vuotta 2019 enemmän. Työvoiman kysyntä laski alkuvuonna 2020 ja käänne on ollut hidasta sekä epävarmaa. Työtilaisuuksia on kuitenkin

Kokoaikaisesti lomautettujen määrä henkilöä kuukauden lopussa

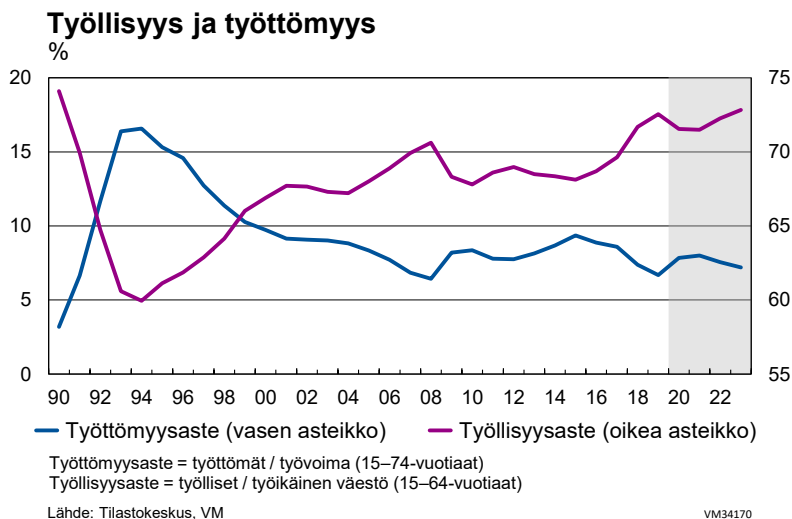

yhä tarjolla. Avoimia työpaikkoja oli kolmannella vuosineljänneksellä 43 000, vain hieman vuotta 2019 vähemmän. Suomalaisten yritysten työllisyysodotukset suorastaan romahtivat huhtikuussa 2020 varsinkin palvelualoilla. Elokuuhun mennessä odotukset elpyivät, mutta kääntyivät päätoimialoilla uudelleen laskuun syksyllä.

Yritykset ovat sopeuttaneet työvoimakustannuksiaan irtisanomisten lisäksi lomautuksilla. Lomautettujen määrä väheni ennätystasolta kesällä nopeasti, mutta syksyllä lomautettujen määrä on kääntynyt uudestaan nousuun. Osa noususta selittyy kausivaihtelulla, mutta myös yritysten yhteistoimintaneuvottelut ovat syksyn kuluessa yleistyneet.

Tautitapausten lisääntymisen seurauksena käyttöön otetut uudet rajoitustoimet vähentävät etenkin palvelujen kysyntää sekä tarjontaa ja kääntävät työllisyyden uudelleen laskuun. Vuonna 2020 työllisyys supistuu keskimäärin 1,5 % ja työllisyysaste laskee noin 71,5 prosenttiin.

Epidemian hiipussa päästään purkamaan talouden rajoitustoimia. Tämä vie kuitenkin aikaa, joten talouskasvu elpyy selvemmin vasta vuoden 2021 loppupuoliskolla. Niinpä työvoiman kysyntä elpyy hitaasti. Elpyminen voimistuu vuosina 2022 ja 2023, varsinkin palvelutoimialoilla. Työllisten määrän ennustetaan supistuvan v. 2021 vielä hieman ja kääntyvän kasvuun v. 2022. Työllisten määrä saavuttaa vuoden 2019 tason vasta vuoden 2023 aikana ja työllisyysaste nousee n. 73 prosenttiin v. 2023.

Tilastokeskuksen (TK) tilastoima kansainvälisesti vertailukelpoinen työttömien määrä on lisääntynyt selvästi vähemmän kuin työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) rekisteröimien työttömien työnhakijoiden määrä. Työvoiman ulkopuolelle siirtyneiden työnteosta kiinnostuneiden piilotyöttömien määrä on kuitenkin lisääntynyt erittäin nopeasti samoin kuin lisää töitä tahtovien alityöllisten määrä myös TK:n työvoimatiedustelussa. Suhdannetyöttömyyden lisäksi TEM:n rekisteritietojen mukaan myös rakennetyöttömyys on lisääntynyt kaikissa ryhmissä pl. työvoimapalveluilta työttömiksi siirtyvät.

Työttömien määrä on trendin mukaan kääntynyt hienoiseen laskuun, mutta lasku uhkaa päättyä tautiepidemian toiseen aaltoon. Irtisanomiset ja lomautukset li-sääntyvät epävarmuuden ja rajoitustoimien seurauksena. Työllisyyden laskusta ja suuresta lomautettujen määrästä johtuen työttömien määrä kasvaa v. 2020 noin kuudenneksen ja työttömyysaste kohoaa lähes 8 prosenttiin. Talouden hitaasta toipumisesta ja työllisyyden laskusta johtuen työttömyys ei vähene v. 2021 ja työttömyysaste nousee 8 prosenttiin. Selvemmin työttömyys laskee vuosina 2022 ja 2023, kun talous toipuu epidemiasta ja rajoitustoimista. Vuonna 2023 työttömyysaste laskee runsaaseen 7 prosenttiin, mikä on vielä hieman enemmän kuin komission yhteisellä menetelmällä estimoitu rakenteellisen työttömyyden taso Suomessa.

Taulukko 11. Työvoimatase

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö, 15–74-vuotiaat	4124	4128	4131	4123	4111	4100
muutos	10	4	3	-8	-12	-11
Työikäinen väestö, 15–64-vuotiaat	3439	3428	3423	3416	3410	3408
muutos	-12	-11	-5	-7	-6	-2
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2538	2566	2527	2519	2542	2560
siitä 15–64-vuotiaat	2465	2487	2449	2442	2464	2482
Työttömät (15–74-vuotiaat)	202	184	215	219	208	199
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	71,7	72,5	71,5	71,5	72,3	72,8
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	7,4	6,7	7,8	8,0	7,6	7,2
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	16	18	17	17	17	17

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Ansiot nousevat mutta palkkasumma laskee työttömyyden lisääntyessä

Nimellispalkkojen nousuvauhti hidastui alkuvuonna 2020 1,7 prosenttiin vuoden 2019 2,2 prosentista. Hidastuminen johtui pienemmistä sopimuskorotuksista, sillä palkkaliukumien määrä suureni. Julkisen sektorin ansioiden nousu oli hieman yksityistä sektoria nopeampaa, johon vaikutti lomarahaleikkausten loppuminen kesän 2019 jälkeen.

Vuonna 2020 yksityisellä ja julkisella sektorilla on solmittu merkittävä määrä uusia työehtosopimuksia. Vuoden 2021 keväällä päättyvät elintarviketeollisuuden työntekijöiden, ulkomaanliikenteen merenkulun päällystön ja lennonjohtajien sekä autoliikenteen toimihenkilöiden työehtosopimukset. Keskimäärin nimellispalkkoja on sovittu korotettavaksi v. 2020 vajaat 1,5 %. Talouden taantumasta huolimatta palkkaliukumat näyttävät nousevan vuodesta 2019, joten nimelliset ansiot lisääntyvät 1,7 %.

Koheneva taloudellinen toimeliaisuus ja sen myötä työllisyyden paraneminen nostanevat palkkaliukemia vuodesta 2021 alkaen. Lisäksi vuodelle 2021 on sovittu noin 0,5 prosenttiyksikköä vuotta 2020 suurempia sopimuskorotuksia yksityiselle ja julkiselle sektorille. Sopimuskorotusten ja nimellisansioiden nousuvauhti olisi v. 2021 siten 2,5 %. Eräät v. 2020 solmitut työehtosopimukset ulottuvat alkuvuoteen 2023 saakka. Näiden sopimuskorotukset neuvotellaan myöhemmin, mutta ennusteessa on oletettu, että vuosien 2022 ja 2023 ansioiden nousu kytkeytyy ennustettuun, hidastuvaan tuottavuuden kasvuun. Sopimuskorotukset eivät täten suurensi vuodesta 2021, jolloin nimellisansiot lisääntyisivät 2 % vuosina 2022 ja 2023.

Palkkasumman kehitykseen vaikuttaa nimellisansioiden lisäksi työllisyyden kehitys. Koska työllisyys supistuu v. 2020 runsaasti, myös palkkasumma supistuu puoli prosenttia. Ansioiden nousun ja työllisyyden kasvun myötä palkkasumman ennakoidaan kääntyvän vuosina 2021-2023 runsaan 2,5 prosentin keskimääräiseen vuosittaiseen nousuun.

Taulukko 12. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	1,2	2,0	1,2	2,0	1,4	1,4
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,5	0,1	0,5	0,5	0,6	0,6
Ansiotasoindeksi	1,7	2,1	1,7	2,5	2,0	2,0
Reaalinen ansiotaso ¹	0,6	1,1	1,4	1,4	0,6	0,4
Keskiansiot ²	2,2	1,8	2,2	2,2	2,1	2,1
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	2,5	1,6	1,1	1,5	1,1	1,4

1) Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

2) Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

3) Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymilla perushintaan.

1.6.2 Kuluttajahinnat

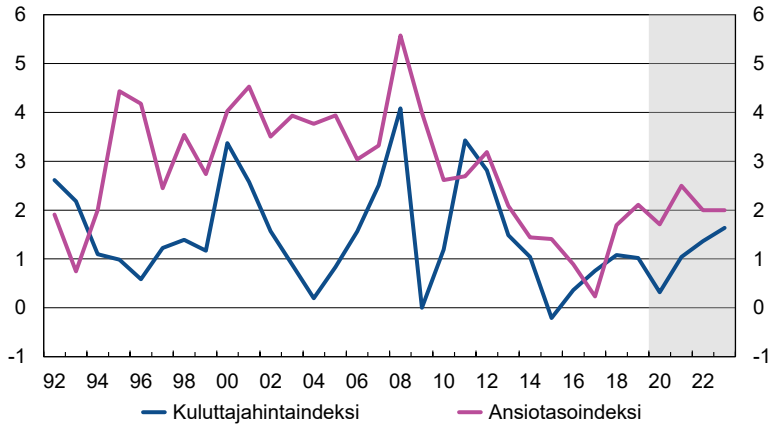
Kuluttajahintaindeksin vuosimuutos on jatkunut lievästi positiivisena syksyn 2020 aikana. Elintarvikkeiden, varsinkin tuoreruuan, hintojen nousu on hidastunut. Ruuan hinta edelleen kuitenkin nostaa inflaatiota, sillä muiden erien hinnat ovat nousseet ruuan hintoja hitaammin.

Tavaroiden hintojen lasku jatkuu kesällä 2020 havaitun pienen pysähdyksen jälkeen. Energian hinnan lasku näkyy edelleen kuluttajahintoja selvästi alentavana, mutta sen vaikutus on jo pienentynyt keväästä.

Vuonna 2020 kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna inflaatioksi ennustetaan 0,3 %. Öljyn hinnan hidas nousu pitää energian hinnan negatiivisena veronkorotuksista huolimatta. Palveluiden hintojen nousu hidastumisestaan huolimatta pitää inflaatiota yllä. Myös pohjainflaatio pysyy selvästi positiivisena.

Energian hinta kääntyy inflaatiota kiihdyttäväksi pohjavaikutuksen loputtua vuoden 2021 keväänä, vaikka öljyn hinnan kehityksen ennakoidaan pysyvän vaimeana. Inflaatio kiihtyy vain vähän v. 2021 ja sen ennustaan olevan 1,0 % kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Kysynnän heikkous sekä yleinen epävarmuus pitävät inflaatiota hitaana vielä vuoden 2021 alkupuolella.

Kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksi
muutos vuodentakaiseen, %

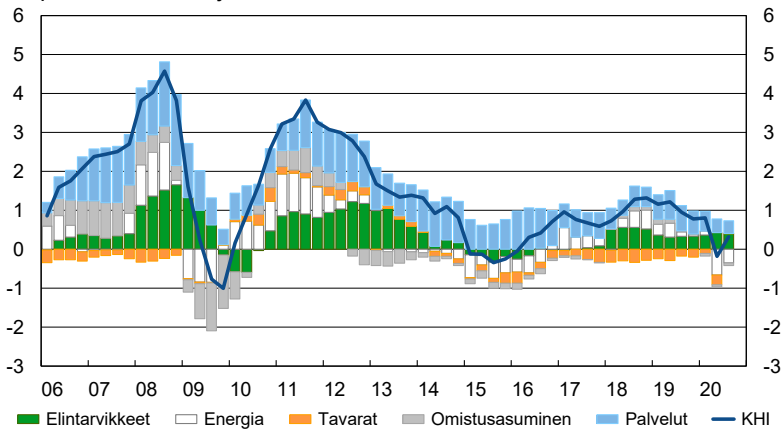
Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Talouuskasvun palautuessa normaalimmaksi myös kuluttajahinnat kääntyvät maltilliseen nousuun.

Palkkojen nousu välittyi selvemmin palveluiden hintoihin ja sieltä kuluttajahintoihin. Vuosina 2022 ja 2023 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan nousevan 1,2 % ja 1,4 %.

Kuluttajahintaindeksi
prosenttimuutos ja kasvuvaikutukset

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Taulukko 13. Hintaindeksejä

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat ¹	4,2	-0,3	-4,7	1,8	1,9	1,6
Tuontihinnat ¹	3,5	0,4	-5,1	1,9	2,1	1,6
Kuluttajahintaindeksi	1,1	1,0	0,3	1,0	1,4	1,6
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	1,2	1,1	0,4	1,1	1,5	1,8
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	4,7	1,0	-3,7	1,1	2,0	2,2
Rakennuskustannusindeksi	2,2	1,0	-0,2	1,4	1,9	2,1

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Julkisen talouden alijäämä kasvaa mittavaksi v. 2020 heikon suhdannetilanteen ja covid-19-epidemian vuoksi toteutettujen tukitoimien vuoksi. Talous elpyy v. 2021, mutta julkinen talous jää taantuman jälkeen heikompaan tilaan kuin ennen epidemian alkua. Lähivuosina näkyvissä oleva talouskasvu ei riitä vahvistamaan julkisen talouden rahoitusasemaa ennalleen, ja julkinen talous pysyy selvästi alijäämäisenä. Julkisessa taloudessa vallitsee rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

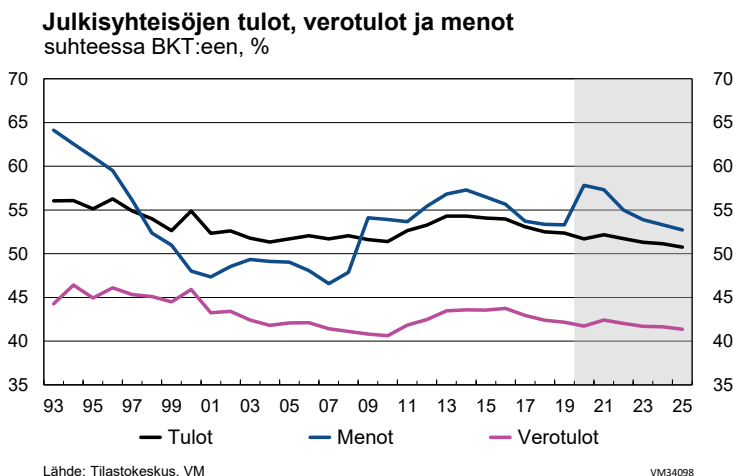
Julkinen velka on kasvanut nopeasti vuoden 2020 aikana. Velkasuhde nousee v. 2020 liki 10 prosenttiyksikköä vajaaseen 70 prosenttiin. Seuraavina vuosina velkasuhteen kasvu hidastuu, mutta jatkuu edelleen nousten 75 prosenttiin vuosikymmenen puoliväliin mennessä. Valtion ja paikallishallinnon alijäämät kasvattavat velkasuhdetta, vaikka velanhoidokustannukset pysyvät ennätyksellisen alhaisina. Julkinen velkasuhde on jäämässä huomattavasti korkeammalle tasolle kuin ennen kriisiä.

Valtionhallinto kantaa suurimman osan virusepidemian vuoksi päätettyjen tukitoimien kustannuksista. Finanssipolitiikka on voimakkaasti elvyttävää v. 2020 ja ylläpitää taloudellista aktiiviteettia edelleen v. 2021. Finanssipolitiikan mitoitusta on kuvattu tarkemmin sivun 72 kehikossa. Ensi vuodesta lähtien valtiontalouden alijäämä alkaa pienentyä, kun talous kasvaa ja suurin osa tukitoimenpiteistä loppuu.

Paikallishallinnon tilanne helpottuu hetkellisesti vuosina 2020 ja 2021, kun valtio tukee kuntataloutta epidemian vuoksi voimakkaasti. Paikallishallinnon rahoitusasema rasittaa taustalla väestön ikääntymisestä johtuva sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tarpeen ja menojen kasvu. Vuonna 2023 Suomen julkisyhteisöjen rakenne muuttuu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestäminen siirretään kunnilta¹ hyvinvointialueiden vastuulle. Tämä helpottaa kuntien menopaineita.

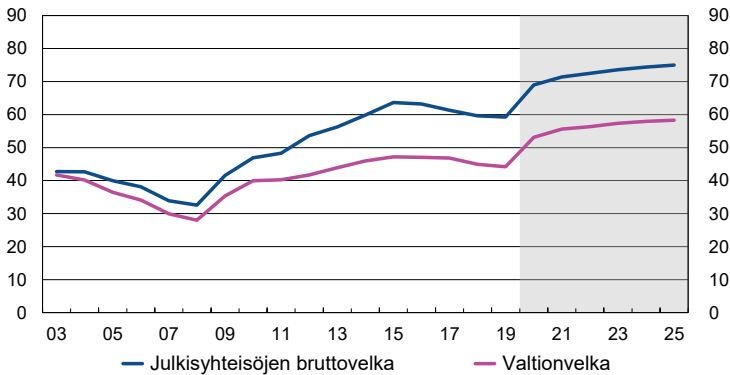
Työeläkelaitosten ylijäämä supistuu v. 2020 merkittävästi, kun työeläkemaksua alennetaan väliaikaisesti ja työllisyystilanteen heikkeneminen supistaa maksutuloja. Työeläkelaitosten ylijäämä jää myös tulevina vuosina melko maltilliseksi, kun eläkemenojen kasvu jatkuu ja hyvin alhainen korkotaso hidastaa työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua.

Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa heikentävät runsaat lomautukset, työttömyyden lisääntyminen ja työttömyysturvaan tehdyt väliaikaiset laajennukset. Muiden sosiaaliturvarahastojen tilannetta helpottaa v. 2021 lomautettujen määrän aleneminen sekä työttömyysvakuutusmaksun korottaminen.

1 Siirtymää ei ole huomioitu vielä ennusteessa, mutta se huomioidaan kevään 2021 ennusteessa.

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisen talouden tämän hetken merkittävimmät riskit linkittyvät läheisesti yleiseen talouskehitykseen. Epidemian uudet aallot, yleisen epävarmuuden kasvu sekä mahdollisesti jälleen kiristettävät sulkutoimet voivat hidastaa talouden toipumista ja heikentää julkista taloutta kunnes riittävä osa väestöstä on saatu rokotettua. Toisaalta vuosille 2020 ja 2021 budjetoitujen määrärahojen käyttöön ja niiden ajoittumiseen liittyy myös epävarmuutta. Lisäksi julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Takausvastuiden keskittyminen tietyille toimialoille ja yrityksille lisää takausvastuisiin liittyviä riskejä. Takausvaltuuksia on myös kasvatettu v. 2020 osana yrityksille kohdistettuja tukitoimia. Vastuiden mittava laukeaminen kasvattaisi julkisia menoja ja nopeuttaisi entisestään velkasuhteen kasvua.

Taulukko 14. Julkisyhteisöt¹

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	37,4	38,4	37,3	39,2	40,3	41,4
Tuotannon ja tuonnin verot	33,1	33,7	32,5	33,8	34,5	35,1
Sosiaalivakuutusmaksut	27,9	28,6	27,5	29,9	30,7	31,6
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²	99,1	101,4	98,1	103,8	106,4	109,0
Muut tulot ³	24,3	25,3	24,3	24,8	25,4	26,0
siitä korkotulot	1,7	1,6	1,4	1,4	1,5	1,5
Tulot yhteensä	122,7	125,9	121,6	127,7	130,9	134,1
Kulutusmenot	53,4	55,3	57,4	61,2	61,3	62,4
Tukipalkkiot	2,7	2,9	4,5	3,9	2,9	2,8
Sosiaalietuudet ja -avustukset	43,0	43,8	46,8	47,3	47,9	48,9
Muut tulonsiirrot	5,6	6,0	6,3	6,5	6,3	6,4
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	51,4	52,6	57,6	57,7	57,1	58,1
Pääomamenot ⁴	10,2	10,7	11,8	12,5	11,9	11,6
Muut menot	9,7	9,6	9,1	8,8	8,8	8,7
siitä korkomenot	2,1	1,9	1,7	1,2	1,1	0,9
Menot yhteensä	124,7	128,2	135,9	140,3	139,2	140,8
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-2,0	-2,3	-14,4	-12,6	-8,3	-6,7
Valtionhallinto	-2,9	-2,9	-14,3	-12,0	-7,1	-6,2
Paikallishallinto	-2,0	-2,7	0,0	-1,4	-2,4	-2,2
Työeläkelaitokset	2,3	2,7	0,4	1,1	1,3	1,4
Muut sosiaaliturvarahastot	0,6	0,6	-0,5	-0,3	-0,1	0,2
Perusjäämä ⁵	0,1	-0,4	-12,6	-11,4	-7,2	-5,8

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

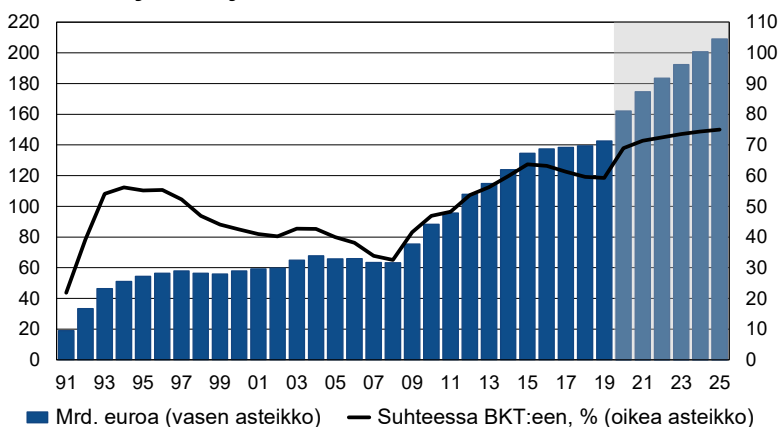
2) Sisältää pääomaverot

3) Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot

5) Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Julkisyhteisöjen velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 15. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,4	42,2	41,7	42,4	42,0	41,7
Julkisyhteisöjen menot ¹	53,4	53,3	57,8	57,3	55,0	53,9
Nettoluotonanto	-0,9	-1,0	-6,1	-5,2	-3,3	-2,6
Valtionhallinto	-1,2	-1,2	-6,1	-4,9	-2,8	-2,4
Paikallishallinto	-0,9	-1,1	0,0	-0,6	-1,0	-0,8
Työeläkelaitokset	1,0	1,1	0,2	0,4	0,5	0,5
Muut sosiaaliturvarahastot	0,2	0,3	-0,2	-0,1	-0,0	0,1
Perusjäämä ²	0,0	-0,2	-5,4	-4,7	-2,8	-2,2
Julkisyhteisöjen velka	59,6	59,3	69,0	71,4	72,5	73,6
Valtionvelka	44,9	44,2	53,1	55,6	56,3	57,3
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	632	647	652	660	662	658
Valtionhallinto	135	136	138	138	138	138
Paikallishallinto	484	497	501	509	511	507
Sosiaaliturvarahastot	13	13	13	13	13	13

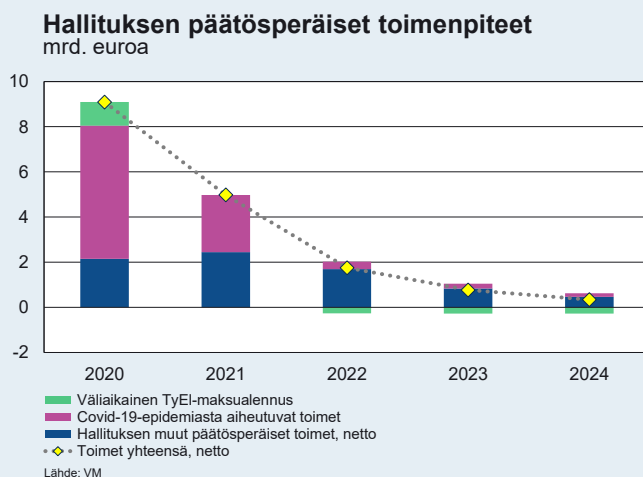
1) EU-harmonisoitu

2) Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

FINANSSIPOLITIIKAN MITOITUS

Julkinen talous tukee taloudellista aktiviteettia covid-19-epidemian aikana sekä hallituksen päättämien toimenpiteiden että automaattisten vakauttajien toiminnan seurauksena. Julkisen talouden alijäämä kasvaa v. 2020 2,3 mrd. eurosta n. 14,4 mrd. euroon ja pysyy v. 2021 edelleen n. 12,6 mrd. eurossa.

Seuraavassa kuviossa on kuvattu hallituksen päättämien julkisiin tuloihin ja menoihin vaikuttavien toimenpiteiden mittaluokka kumulatiivisesti budjetointivuosittain. Vertailukohtana on kevään 2019 tekninen julkisen talouden suunnitelma. Kansantalouden tilinpidon rahoitusasemaan vaikuttavia toimenpiteitä on päätetty koko julkisen talouden tasolla¹ n. 9 mrd. eurolla vuodelle 2020 ja n. 5 mrd. eurolla vuodelle 2021.

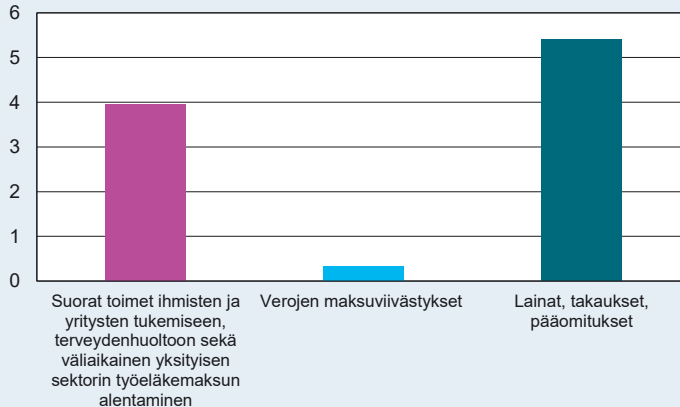

Kaikki päätetyt tukitoimet, kuten verojen maksuviivästykset sekä valtion lainat, takaukset ja pääomitus, eivät vaikuta suoraan kansantalouden tilinpidon mukaiseen julkisen talouden rahoitusasemaan, eivätkä ne siksi näy edellä esitetystä kuvasta. Seuraavassa kuviossa on esitetty kaikki vuoden 2020 lisätalousarvioihin sekä vuoden 2021 talousarvioesitykseen ja täydentävään talousarvioesitykseen sisällytetyt covid-19-epidemiaan ja siitä aiheutuvaan taantumaan liittyvät toimet yhteensä. Toimia on kuvattu tarkemmin vuoden 2020 kevään, kesän ja syksyn Taloudellisissa katsauksissa. Eri maiden väliseen vertailuun sopii esimerkiksi IMF:n ylläpitämä tietokanta² Covid-19-toimista.

¹ Valtion budjettitalouden näkökulmasta toimet ovat vielä suurempia, sillä valtio on tukenut myös muita julkisen talouden sektoreita, erityisesti kuntataloutta.

² <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Fiscal-Policies-Database-in-Response-to-COVID-19>

Julkisen vallan toimet talouden tukemiseksi suhteessa vuoden 2019 BKT:een, %

Lähde: VM

Kuviossa verojen maksuviivästykset on raportoitu toteutuneiden tietojen perusteella hakuajan umpeuduttua. Alun perin oletus maksuviivästyksistä oli noin 0,8 % suhteessa BKT:hen. Toisaalta takauksien suhteen kuviossa on esitetty kokonaissumma kaikista valtuuksista, mutta toistaiseksi niitä on käytetty vielä hyvin vähän.

Finanssipolitiikan mitoituksen muutosta vuodesta toiseen voidaan arvioida monin eri tavoin. Seuraavassa kuviossa on esitetty finanssipolitiikan vuotuinen muutos kolmella eri tavalla: potentiaalisen tuotannon laskelmia hyödyntävän rakenteellisen jäämän muutoksen, jossa julkisen talouden rahoitusasemasta poistetaan suhdanteen vaikutus, yksittäisiä toimia budjetointivuoden mukaan summaavan ns. alhaalta ylös –mittarin sekä näitä lähestymistapoja yhdistävän ns. Discretionary Fiscal Effort –mittarin (DFE) avulla³.

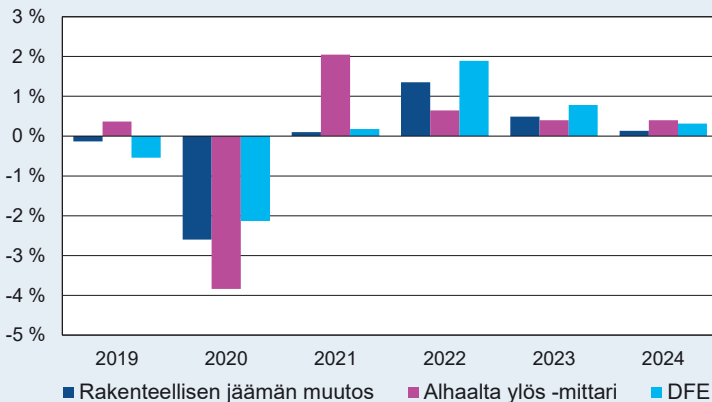
Kaikki mittarit näyttävät finanssipolitiikan mitoituksen olevan selvästi elvyttävää v. 2020. Tämä on luontevaa, sillä covid-19-epidemian ja siitä seuranneen taantuman vuoksi julkisen vallan toimesta on päätetty mittavista tukitoimista kansalaisten ja yritysten auttamiseksi. Lisäksi jo hallitusohjelmassa päätetyt toimenpiteet ovat elvyttäneet taloutta v. 2020.

Kuviossa esitetyt mittarit näyttävät finanssipolitiikan olevan kiristävää tai likimain neutraalia v. 2021, vaikka kyseisenä vuonna on edelleen voimassa menoja kasvattavia toimia huomattavasti enemmän kuin mitä hallitus suunnitteli kautensa alussa. Vuodesta toiseen vertailussa finanssipolitiikka muuttuu automaattisesti kiristäväksi, kun monet kertaluonteiset epidemiaan liittyvät toimet päättyvät v. 2021 kriisin hellittäessä.

³ Mittareita ja niiden ominaisuuksia on kuvattu tarkemmin esim. Ahola, Pääkkönen, Tamminen 2017 – vaihtoehtoisten mittareiden esittely

Mittareiden antamissa arvioissa finanssipolitiikan vaikutuksen mittaluokasta on myös eroja. Yksi eroja selittävä tekijä on, että kaikkien julkiseen talouteen vaikuttavien toimien ajoitusta ei voi suoraan päätellä vuotuisista budjetoiduista tuloista ja menoista, sillä monivuotisia määrärahoja voidaan käyttää myös budjetointivuoden jälkeen. Julkisen talouden ennusteessa - ja siten ennusteeseen pohjautuvissa rakenteellisen jäämän muutoksessa ja DFE-mittarissa - budjetoiduista määrärahoista tai niiden ajoittumisesta on poikettu, kun seurantatiedot ovat viitanneet määrärahojen käytön jäävän budjetointivuonna vajaaksi. Lisäksi epidemian aiheuttama tilanne on luonut julkiseen talouteen myös säästöjä v. 2020, kun julkisia palveluita on käytetty normaalia vähemmän. Toisaalta epidemian aikana kertynyt ns. palvelu- ja hoitovelka aiheuttaa julkiseen talouteen menopaineita epidemian laannuttua. Tämä on huomioitu julkisen talouden ennusteessa, mutta ei näy ns. alhaalta ylös -mittarissa.

Finanssipolitiikan mitoitus eri tavoilla mitattuna (+) kiristävää, (-) elvyttävää

Lähde: Tilastokeskus, VM

EU:n elpymisvälineen (Next Generation EU) rahoituksen käytöllä on myös taloutta elvyttävä vaikutus tulevina vuosina. Koska suurin osa Suomen Kestävän kasvun ohjelmasta rahoitetaan elpymisvälineen avustuksilla, elpymisvälineellä ei odoteta olevan suurta vaikutusta julkisen talouden rahoitusasemaan vuosina 2021-2023. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma, jolla haetaan rahoitus investointeihin ja uudistuksiin välineen suurimmasta yksittäisestä instrumentista, elpymis- ja palautumistukivälineestä, laaditaan talven 2021 aikana ja toimitetaan EU:lle viimeistään huhtikuussa 2021. Vaikka hallitus on jo linjannut suunnitelman yleisistä painopisteistä, yksityiskohtien puuttuessa varojen käyttöä ei ole sisällytetty vielä julkisen talouden ennusteeseen.

2.2 Valtionhallinto

Valtionhallinnon rahoitusaseman viisi vuotta jatkunut vahvistuminen päättyi vuoteen 2019. Talouden voimakas supistuminen v. 2020 on heikentänyt valtiontaloutta suhdanneautomaatiikan aiheuttamien menojen kasvun ja tulojen supistumisen kautta. Myös päätösperäiset menolisäykset ovat heikentäneet valtionhallinnon rahoitusasemaa voimakkaasti. Valtiohallinnon rahoitusaseman arvioidaan olevan tänä vuonna 14,3 mrd. euroa alijäämäinen, mikä on yli 6 % suhteessa BKT:hen.

Päätösperäisiä menoja on kasvattanut hallituksen toteuttama elvyttävä finanssipolitiikka. Pääministeri Marinin hallitus on antanut vuoden 2020 aikana seitsemän lisätalousarviota, joiden tarkoituksena on ollut kohentaa väliaikaisesti sosiaaliturvaa, tukea yrityksiä sekä elvyttää taloutta. Lisätalousarvioissa on lisäksi tuettu kuntataloutta sekä päätetty uusista infrahankkeista.

Valtion menot kasvavat v. 2020 7,8 mrd. euroa vuodesta 2019. Suurimmat menolisäykset kohdistuvat maksettuihin tukipalkkioihin yrityksille ja tulonsiirtoihin muille julkisyhteisöille. Kulutusmenoja kasvattavat etenkin covid-19-epidemian tuomat suorat lisäkustannukset tarvikkeiden ja suojarusteiden hankinnasta sekä lisäpanostukset koulutukseen. Investointimenoja lisäävät hallitusohjelman perusväylänpidon rahoituksen pysyvä tasokorotus vuodesta 2020 lähtien ja lisäksi lisätalousarvioissa päätetyt uudet väylähankkeet.

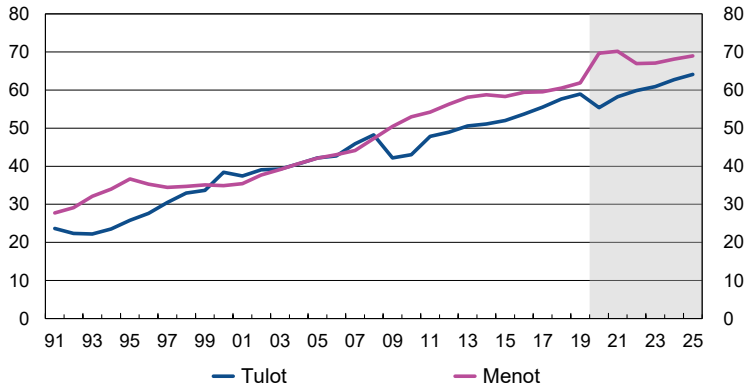
Valtion rahoitusasemaa heikentää menojen kasvamisen ohella talouden supistumisesta johtuva verotulojen väheneminen. Valtion saamat verotulot pienenevät v. 2020 merkittävästi vuodesta 2019 sekä välittömien että välillisten verojen osalta.

Vuonna 2021 valtionhallinnon alijäämä supistuu voimakkaasti tulojen kasvaessa riipeästi. Tulojen kasvua vauhdittaa välittömien verojen suotuisa kehitys. Menot eivät v. 2021 laske, koska v. 2020 päätetyt lisäykset tukipalkkioihin ja kulutusmenoihin ajoittuvat osin vuodelle 2021. Näitä ovat mm. covid-19-epidemian edellyttämien rokotteiden sekä suojarusteiden ja testauslaitteiden hankinnat. Myös osa v. 2020 päätetyistä ja budjetoiduista tukipalkkioista tullaan maksamaan v. 2021, esimerkiksi yritysten kustannustuen toinen hakukierros on käynnistymässä joulukuussa 2020.

Vuonna 2022 alijäämä supistuu menojen laskiessa tuntuvasti covid-19-epidemian aiheuttamien lisämenojen väistyessä. Vuonna 2023 alijäämä supistuu hivenen, kun tulot kasvavat menoja nopeammin. Vaikka alijäämä asteittain pieneneekin, on valtionhallinnon rahoitusasema jäämässä ennustejakson lopussa heikommaksi kuin se oli ennen covid-19-epidemiaa.

Valtion tulot ja menot

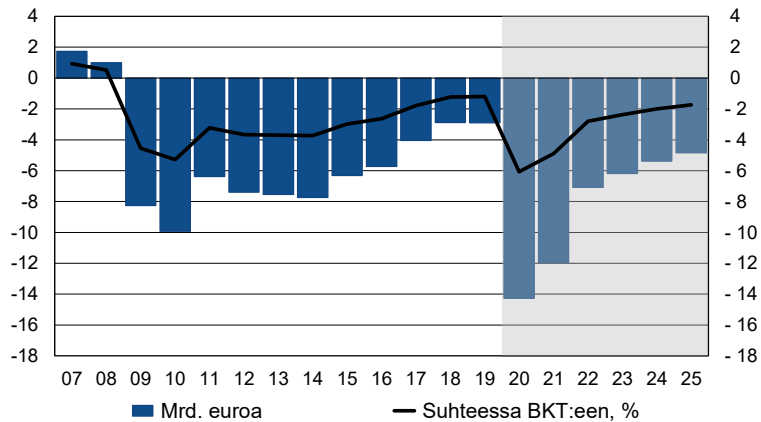
mrd. euroa

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Valtion rahoitusasema

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 16. Valtionhallinto¹

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	14,9	15,2	13,0	14,2	15,2	15,6
Tuotannon ja tuonnin verot	33,1	33,7	32,5	33,8	34,5	35,1
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²	48,7	49,7	46,3	49,0	50,6	51,6
Muut tulot ³	9,1	9,5	9,2	9,2	9,3	9,3
siitä korkotulot	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2
Tulot yhteensä	57,8	59,1	55,4	58,2	59,9	60,9
Kulutusmenot	14,0	14,6	14,8	16,1	16,1	16,2
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	40,0	40,8	47,7	46,9	44,3	44,6
siitä muille julkisyhteisöille	28,2	28,7	33,5	33,1	31,7	32,0
Korkomenot	1,9	1,8	1,6	1,1	1,0	0,8
Pääomamenot ⁴	4,7	4,9	5,6	6,1	5,6	5,5
Menot yhteensä	60,7	62,0	69,7	70,2	67,0	67,1
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-2,9	-2,9	-14,3	-12,0	-7,1	-6,2
Perusjäämä ⁵	-0,9	-1,1	-12,6	-10,8	-6,1	-5,4

1) Kansantalouden tilipidon mukaan

2) Sisältää pääomaverot

3) Ml. pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

5) Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

2.3 Paikallishallinto

Vuonna 2020 paikallishallinnon rahoitusaseman arvioidaan kohentuvan huomattavasti ennätyksellisen heikkoon vuoteen 2019 verrattuna. Kohentumista selittää valtion peruspalvelujen turvaamiseksi ja kuntien aktiviteetin ylläpitämiseksi päätehty valtion tukitoimet. Myös kuntien verotulojen kasvu on ollut aiemmin arvioitua ripeämpää, sillä ansiotulot ovat kehittyneet arvioitua paremmin ja jako-osuuden oikaisu lisää kuntien saamia verotuloja. Vaikka paikallishallinnon rahoitusaseman arvioidaan olevan v. 2020 likimain tasapainossa, eivät kertaluonteiset covid-19-kriisistä johtuvat tuet ratkaise paikallishallinnon pitkän aikavälin rakenteellista tulojen ja menojen epätasapainoa. Se on seurausta väestön ikääntymisen aiheuttamasta sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvupaineesta ja työikäisten määrän väheneemisestä.

Paikallishallinnon vuosien 2021–2025 kehitysarvio on painelaskelma, jossa on huomioitu yleisen talous- ja väestökehityksen lisäksi vain jo julkisen talouden suunnitelmaan ja talousarvioesityksiin sisältyvät kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet. Arvio ei sisällä kuntien ja kuntayhtymien omia toimia vuosille 2022–2025. Ne huomioidaan kehitysarviossa vasta talousarvioiden valmistumisen jälkeen. Kunnallisveroprosentit on pidetty vuoden 2021 tasolla. Painelaskelmassa ei ole huomioitu hallituksen esitystä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistamisesta, joka siirtää sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle.

Vuonna 2021 paikallishallinnon rahoitusasema heikkenee n. 1,4 mrd. euroa alijäämäiseksi talouden elpymisestä ja valtion tukitoimista huolimatta. Tähän vaikuttaa paikallishallinnon tulojen vaatimaton kasvu, jota hidastavat valtionosuuksiin kohdennettujen tukien pieneneminen ja kunnallisverotulojen jääminen vuoden 2020 tasolle.¹ Kulutusmenojen kasvu kuitenkin kiihtyy, kun pääministeri Marinin hallituksen ohjelman tehtävämuutokset ja kunta-alan palkankorotukset lisäävät paikallishallinnon kulutusmenojen kasvua v. 2021. Lisäksi suojavarusteisiin ja covid-19-viruksen testaukseen käytettävien menojen arvioidaan kasvavan.² Vuodelta 2020 siirtyy sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- ja hoitovelkaa vuodelle 2021, sillä voimakaiden rajoitustoimien ja varautumisen vuoksi hoitoja on lykätty.

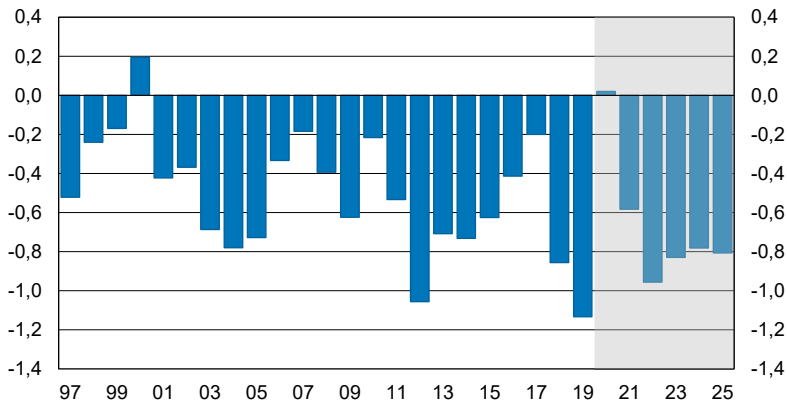
Paikallishallinnon investointien oletetaan pysyvän korkealla tasolla koko ennustejakson ajan, vaikka vilkkaimman sairaalarakentamisen arvioidaan saavuttavan huipunsa v. 2021. Pitkään jatkuneen investointien kasvun arvioidaan taittuvan v. 2022, kun sairaalarakentaminen supistuu. Investointipaineet pysyvät kuitenkin jatkosakin mittavina rakennuskannan iän, infrainvestointitarpeiden ja väestön muuttoliikkeen vuoksi. Investointiympäristön epävarmat näkymät voivat kuitenkin johtaa investointipäätösten viivästyymiseen tai peruuntumiseen investointien priorisointitarpeen korostuessa entisestään.

1 Valtaosa kunnista päätti olla korottamatta tuloveroprosenttiaan vuodelle 2021. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousee 0,06 %-yksiköllä 20,02 prosenttiin, mikä kasvattaa verotuloja n. 60 milj. euroa

2 Arvioon sisältyy vielä epävarmuutta, mutta hallitus on sitoutunut kompensoimaan koronavirukseen välittömästi liittyvät kustannukset kunnille täysimääräisesti (esimerkiksi testaukseen, jäljittämiseen ja potilaiden hoitoon liittyvät kustannukset). Tähän on varattu vuonna 2021 yhteensä 1,66 mrd. euroa. Kustannuksia korvataan täysimääräisesti tautitilanteen ja hybridistrategian toimeenpanon edellyttämällä tavalla, eikä testaukseen varattuja määrärahoja voi käyttää muihin tarkoituksiin.

Vaikka paikallishallinnon menojen kasvu hidastuu huomattavasti v. 2022 covid-19-kriisin helpottaessa, heikkenee paikallishallinnon rahoitusasema voimakkaasti v. 2022 määräaikaisten tukitoimien päättyessä. Paikallishallinnon menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino kasvattaa paikallishallinnon velkaantumista. Paikallishallinnon velka suhteessa BKT:hen jatkaa alijäämien vuoksi kasvuaan ja on v. 2025 n. 12,1 % suhteessa BKT:hen.

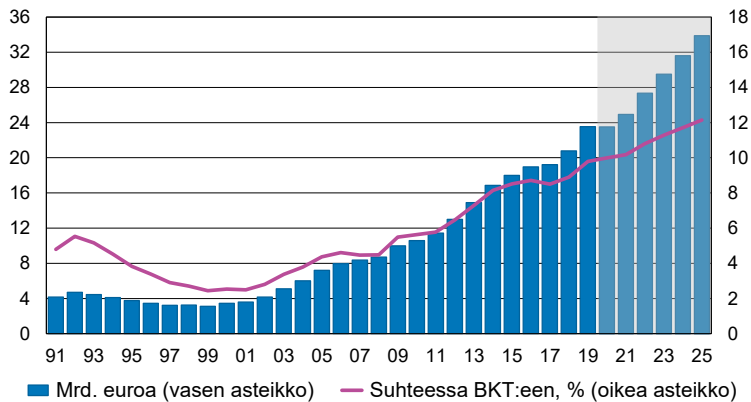
Paikallishallinnon rahoitusasema suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Paikallishallinnon velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 17. Paikallishallinto¹

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	22,5	23,2	24,3	25,0	25,2	25,8
siitä kunnallisvero	18,8	19,4	20,4	20,4	21,0	21,7
yhteisövero	1,9	1,9	1,9	2,6	2,1	2,0
kiinteistövero	1,8	1,9	1,9	2,0	2,0	2,0
Muut tulot ²	19,4	19,8	23,7	24,1	22,8	23,2
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
siitä tulonsiirrot valtiolta	14,2	14,4	17,9	18,1	16,7	17,0
Tulot yhteensä	41,8	43,0	48,0	49,1	47,9	49,0
Kulutusmenot	35,7	36,9	38,6	40,9	41,0	41,9
siitä palkansaajakorvaukset	21,4	21,8	22,3	23,2	23,7	24,0
Tulonsiirrot	2,6	2,8	2,9	2,9	3,0	3,0
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,8	1,9	2,0	2,0	2,0	2,1
korkomenot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Pääomamenot ³	5,5	6,0	6,5	6,7	6,4	6,2
Menot yhteensä	43,8	45,7	48,0	50,5	50,4	51,2
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-2,0	-2,7	0,0	-1,4	-2,4	-2,2
Perusjäämä ⁴	-1,9	-2,6	0,1	-1,3	-2,3	-2,1

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen

3) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

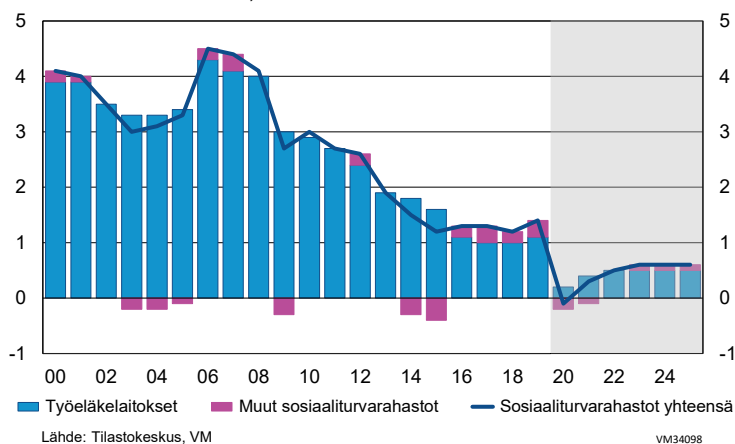
4) Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

2.4 Sosiaaliturvarahastot

Työeläkelaitosten rahoitusasema oli 1,1 % ylijäämäinen suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2019. Vuonna 2020 sektorin ylijäämä pienenee rajusti taantumien aiheuttaman työeläkemaksutulon supistumisen takia. Lisäksi työnantajan Ty-EL-maksua on väliaikaisesti alennettu vuoden 2020 loppuun asti. Alennuksen vaikutus on hieman yli 1 mrd. euroa. Vastineeksi maksua korotetaan vuosina 2022-2025, jolloin sektorin rahoitusasema vahvistuu noin 0,5 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Työeläkevarat supistuivat vuoden 2020 1. neljänneksellä, mutta varojen arvo oli jo lähes toipunut 3. neljänneksen lopulla. Taantumien ja korkotason yleisen laskun seurauksena sektorin osinko- ja korkotuotot kuitenkin supistuvat.

Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema oli v. 2019 0,3 % ylijäämäinen. Työttömyysetuudet kasvoivat nopeasti v. 2020 erityisesti lomautettujen määrän ennätyksellisen kasvun takia. Lomautettujen määrä on supistunut nopeasti loppuvuonna, mutta se on korkealla tasolla vielä v. 2021. Etuusmenoja kasvattavat myös monet väliaikaiset parannukset työttömyysturvan ehtoihin ja kattavuuteen. Myös muihin etuuksiin on päätetty määräaikaisia parannuksia. Sektorin tuloja vähentää vuoden 2020 alusta voimaan astunut työttömyysvakuutusmaksun alennus. Vakuutusmaksutulot alenevat myös palkkasumman supistuessa. Vuonna 2020 muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema kääntyy alijäämäiseksi siitä huolimatta, että valtio rahoittaa työttömyysturvan menoja poikkeuksellisesti mm. osallistamalla lomautusajalta maksetun ansiosidonnaisen työttömyysturvan rahoitukseen. Työttömyysvakuutusmaksua korotetaan vuoden 2021 alussa. Sektori on vielä lähivuodet alijäämäinen, mutta työttömyyden vähetessä päätyy hieman ylijäämäiseksi.

Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema suhteessa BKT:een, %

Taulukko 18. Sosiaaliturvarahastot¹

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	4,1	4,3	3,7	3,6	3,9	4,3
Sosiaaliturvamaksut	27,9	28,5	27,5	29,9	30,7	31,6
siitä työnantajien maksut	17,6	17,9	16,7	18,5	19,2	19,8
vakuutettujen maksut	10,3	10,6	10,8	11,4	11,5	11,8
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	15,5	15,7	17,4	16,7	16,5	16,5
Muut tulot	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Tulot yhteensä	47,8	48,9	49,0	50,6	51,5	52,8
Kulutusmenot	3,7	3,8	3,9	4,2	4,2	4,2
Sosiaalietuudet ja -avustukset	37,9	38,6	41,5	41,9	42,4	43,3
Muut menot	3,3	3,2	3,8	3,7	3,6	3,7
Menot yhteensä	44,9	45,6	49,2	49,8	50,3	51,2
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	2,9	3,3	-0,2	0,8	1,2	1,6
Työeläkelaitokset	2,3	2,7	0,4	1,1	1,3	1,4
Muut sosiaaliturvarahastot	0,6	0,6	-0,5	-0,3	-0,1	0,2
Perusjäämä ²	2,9	3,4	-0,1	0,8	1,3	1,7

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-714-2 (pdf)

Joulukuu 2020